

Iran i Afghanistan: En regional magtkamp

Af gruppe 11:

Emma Laura Vilhelmsen (71066)

Eva Nylander Thomsen (71236)

Huemac R. Martinez Vest (71082)

Jakob Eilsø Toft Nielsen (71559)

Nikolaj Lose (71704)

Roskilde Universitet: Samfundsvidenskabelige bachelor, 3. semesterprojekt

Vejleder: Bent Eisenreich

Antal anslag: 141.500

Abstract

This article will investigate why Iran has counteracted the western democracy process in Afghanistan. This is done by applying a neoclassical realist and a PRR-perspective on the selected empirical data. The methods used to examine the empirical data are case study and document analysis. These methods will, through their qualitative abilities, compile a deeper understanding and showcase Iran's interest in Afghanistan. The analysis will showcase Iran's interests, and how it has affected the democratic process in Afghanistan.

Iran has pursued a two-sided policy in Afghanistan. Iran has invested heavily in infrastructure in Herat to create better trade opportunities. This has helped to create greater stability in the province. On the other hand, Iran has also supported the Taliban financially and with military means, which has created greater instability in Afghanistan. Thus, Iran's position as a regional power has been strengthened by the Taliban's fight against the US presence, the presence of the US in Afghanistan meant that the US were no longer solely a systemic threat but positioned themselves as a regional threat to Iran. Iran's primary focus was to counter the US presence in Afghanistan. A derivative effect of this has been a counteraction to the democratization process in the country.

Indholdsfortegnelse

Problemfelt	5
Begrebsafklaring	6
Afgrænsning	7
Projektdesign	9
Videnskabsteori	10
Ontologi og epistemologi	11
Metodiske kriterier og dens praksis	12
Metodologi	13
Kritisk realismes betydning for metodiske, teoretiske og analytiske valg	14
Alternativ videnskabsteoretisk vinkel	15
Teoriafsnit	16
Neorealisme	16
Neoklassisk realisme	18
Begrænsninger ved valg af neorealisme og neoklassisk realisme	24
Fra rum til sted og dets tredeling	24
Stedsbegrebet i vores projekt og teoriens begrænsninger	28
Metodeafsnit	28
Casestudier	29
Strategiske udvælgelse af case	30
Dokumentstudier	30
Litteratur- og informationssøgningsstrategi	31
Genealogisk metode	33
Nedslagspunkter i genealogien	34
Analysestrategi	35
Genealogi	36

Kapitel 1: 1979 Irans revolution og Sovjetisk invasion af Afghanistan	36
Kapitel 2: 1989 Sovjet trækker deres styrker ud. Borgerkrig.	37
Kapitel 3: 1995 Taliban kommer til magten	37
Kapitel 4: 1998 Taliban dræber ni iranere	38
Kapitel 5: 2001 9/11 og NATOs invasion af Afghanistan	38
Kapitel 6: 2021 NATO trækker sig og Taliban tager magten tilbage	39
Analyse	40
Herat som sted	40
Delkonklusion	43
Herat infrastruktur	44
Delkonklusion	47
Irans sikkerhedspolitik	48
Delkonklusion	51
Talibans magtovertagelse	52
Delkonklusion	54
Diskussion	54
Delkonklusion	58
Konklusion	58
Perspektivering	59
Litteraturliste	60

Problemfelt

I slutningen af august 2021 næsten to årtier efter invasionen forlod den sidste amerikanske soldat Afghanistan. Tilbagetrækningen markerer afslutningen på den 20 år lange 'War on terror' som USA indledte efter terrorangrebene på World Trade Center d. 11. september 2001. Få dage efter den sidste amerikanske soldat havde forladt Afghanistan, havde den islamisk fundamentalistiske gruppe Taliban tilbagevundet magten i landet (U.S. Withdraws from Afghanistan as the Taliban Take Control, 2021). Magtovertagelsen i Afghanistan kom som et massivt tilbageslag for USA og vesten, som har brugt de seneste 15 år af deres tilstedeværelse på at forbedre levestandarden for den afghanske befolkning. (Nossitier & Schmitt, 2021).

Vestens udtrækning og Talibans hurtige tilbagetog er blevet set som et massivt nederlag for den liberale demokratiseringsproces som Vesten, med USA i spidsen, har praktiseret de sidste 50 år. Efterfølgende er kritikken af vestens tilstedeværelse i Afghanistan steget. To årtiers tilstedeværelse, 300 milliarder dollars investeret, og utallige menneskeliv gået tabt, og alligevel kolliderer det hele på få dage (Wright, 2021).

Selvom kritikken af vesten formentlig er berettiget, så giver den et unuanceret og forsimplet perspektiv på problematikken i Afghanistan.

Afghanistans historie, geografi og regionale interesser har haft enorm betydning for den udvikling som landet har gennemgået de sidste 20 år. Nabolandet Irans, økonomiske interesser og politiske ambitioner, har haft stor indflydelse på deres relation i Afghanistan og har samtidig modvirket vestens demokratiseringsprojekt. Til trods for Irans enorme indflydelse, udgør denne en meget lille del af forskningslitteraturen og ingen overhovedet i det vestlige mediebillede.

En gennemgang af udviklingen i Iran og Afghanistans forhold samt en analyse af en konkret case, hvor neoklassisk-realistisk IP-teori samt PRR-teori vil udgøre den teoretiske ramme. Dette vil kunne kortlægge nogle af de iranske interesser og handlinger, som har undermineret vestens tilstedeværelse i Afghanistan og på den måde forskudt den regionale magtbalance.

En analyse med fokus på den afghanske region Herat og de iranske konflikter såvel som interesser har samfundsmæssig relevans, da emnet er yderst aktuelt og litteraturen om den nuværende situation i regionen er yderst sparsom. Projektet ville kunne give en mere nuanceret forståelse for situation i regionen, og hvordan regionale interesser har haft betydning på Afghanistans udvikling. Derudover også hvordan denne udvikling har haft

indflydelse på Irans nationale såvel som regionale magtposition. Derudover har problemstillingen også samfundsmæssig relevans, da projektets analyse flytter fokus fra vestens interesser og i stedet tager et mellemøstligt udgangspunkt.

Projektets videnskabelige relevans skal findes i samspillet af teori. Valget af neoklassisk-realistisk IP-teori og udvalgt PRR-teori, giver en unik forståelse af de interesser og konflikter, der er mellem Afghanistan og Iran. Neoklassisk realistiske begreber som *nul-sums-system*, *defensiv og offensiv intervention* og *Power Balancing* vil kunne belyse og forklare rationaler og interesser der ligger til grund for Irans ageren i Afghanistan. Derudover, grundet projektets abduktive tilgang til problemstillingen, vil der blive videreudviklet på neoklassisk-realismens begreber og især teoriens blødere kvaliteter, såsom økonomi og geografi og disses egenskab til at åbne den udvalgte empiri op.

Dette leder frem til følgende problemformulering:

Hvorfor har Iran påvirket vestens demokratisering af Afghanistan?

Arbejdsspørgsmål:

- Hvilken udvikling har forholdet mellem Iran og Afghanistan gennemgået?
- Hvorfor har Irans interesser i Herat haft indflydelse på Afghanistans udvikling?
- Hvilken positionering i det regionale system har Iran indtaget efter vestens tilbagetrækning i Afghanistan?

Begrebsafklaring

I følgende afsnit vil vi skabe en forståelse for, hvordan vi benytter vores centrale begreber i projektet, samt hvordan vores forståelse af dem er.

Demokratisering:

Med begrebet demokratisering, menes USA og dets allieredes forsøg på at demokratiserer Afghanistan, ud fra vestlige ideologier og værdier. Dermed er det ikke en specifik demokratiseringsform, men en demokratisering der adskiller sig fra de mellemøstlige styreformer og regimer (Rynning, 2016).

Axis of evil:

”Axis of evil” er et amerikansk politisk udtryk. George W. Bush benyttede begrebet i hans

tale den 29. september til nationen efter 9/11. Her benyttede han begrebet til at beskrive de lande, som ifølge ham, var involveret i terror (Milani, 2006, s. 4-5).

Afghanistans udvikling

Afghanistans udvikling vil i dette projekt tage udgangspunkt i den politiske og økonomiske udvikling, som har der har været USA's invasion.

Nul-sums rationale

Nul-sums rationale som begreb betyder, at der grundlæggende foreligger et rationale om, at der i det internationale system er en begrænset mængde ressourcer og magt, som blot kan ændre sig mellem forskellige interessenter, men som helhed ikke kan forøges (Mearsheimer, 2021, s. 55)

Offensiv og defensiv intervention

Det som primært adskiller disse to begreber fra hinanden, er måden hvorpå de forskellige nationer stræber efter magt. Den *defensive intervention* kendetegnes ved, at stater ikke nødvendigvis ønsker at søge mere magt, fordi de er af den overbevisning at det ikke altid vil stille dem bedre i det internationale system. Mere magt vil kunne udgøre en trussel overfor de andre lande, som dermed stiller dem dårligere. Den mere *offensive intervention* vil modsat altid opsøge mest mulig magt, og har derfor en forståelse af, at hvis der opnås mere magt geografisk, økonomisk og militært, vil positioneringen i det internationale system være bedre.

Power balancing

Begrebet *power balancing* indebærer en tanke om, at stater aldrig kan være sikre på andre staters intentioner. Dermed vil stater som udgangspunkt være interesseret i, hvorvidt andre stater vil tage midler i brug, for at balancere deres egen magtposition i det internationale system, eller om de er tilfredse nok med den magt positionering de har, og dermed ikke er interesseret i at benytte f.eks. militære midler (Mearsheimer, 2021, s. 53).

Afgrænsning

Der vil i det kommende afsnit blive argumenteret for hvilke emner, teorier og fag, vi har valgt at afgrænse os fra i projektet.

Vestens demokratiseringsproces

I projektet afgrænser vi os fra at analysere selve demokratiseringsprocessen, som Afghanistan har undergået de sidste 20 år. Demokratiseringsprocessen skal i dette projekt forstås som en afhængig variabel. Projektets formål er at belyse Irans eventuelle indflydelse på processen og ikke processen i sig selv.

Liberalisme

Vi har valgt at afgrænse os fra IP-teorien (international politisk teori) liberalisme, som teoretisk vinkel, da vi finder realismen mere relevant i denne sammenhæng. Dette valg begrundes ved, at vi i takt med at vores forforståelse udviklede sig kunne se nogle mønstre fra et realistisk perspektiv. Disse perspektiver ville kunne bidrage til en besvarelse af problemformuleringen, hvor vinklingen ikke blev med vesten i centrum af analysen.

Geografisk afgrænsning

Der er blevet lavet en geografisk afgrænsning i forbindelse med undersøgelsesobjektet i analysen, qua vores enkeltstående case, som tager udgangspunkt i Herat by i den vestlige provins af samme navn.

Afgrænset til Iran og Afghanistan

I projektet har vi valgt at fokusere hovedsageligt på Iran som aktør i Afghanistan, hvilket medfører en naturlig afgrænsning fra diverse andre stater, som har haft indflydelse i landet de sidste 20 år. Denne afgrænsning har været nødvendig, da vi ønsker at opnå en dyb fremfor bred analyse som grundlag for vores besvarelse.

Fagkombination

Vi har valgt at inddrage PRR (planlægning, rum og ressourcer), som et supplerende perspektiv til det politologiske. Dette betyder, at vi har afgrænset os fra inddragelse af økonomiske og teoretiske aspekter. Dog belyses økonomiske faktorer i forbindelse med det politologiske perspektiv. Ydermere er sociologiske og teoretiske aspekter blevet udeladt, da PRR bidrager med et geosociologisk perspektiv.

Projektdesign

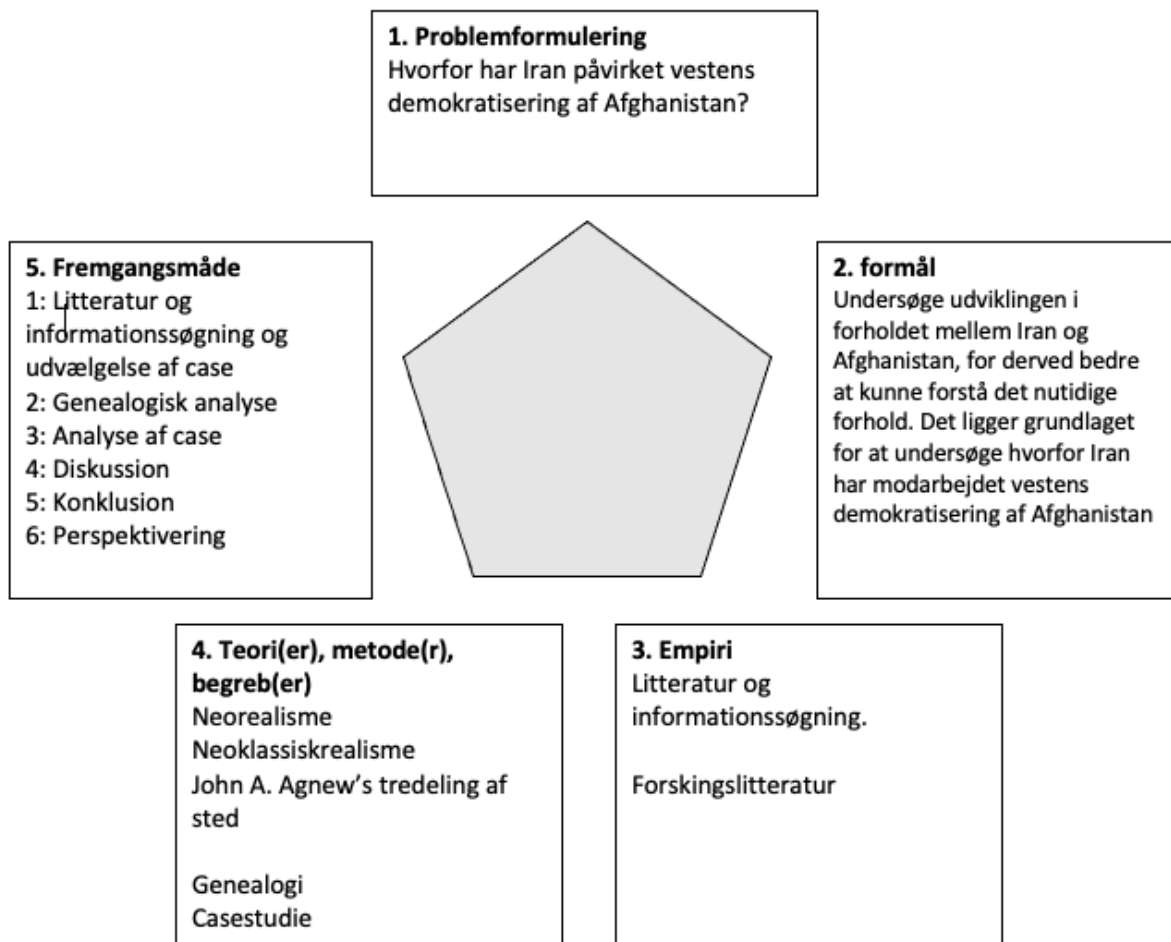
Projektet benytter pentagonmodellen som et arbejdsredskab til at strukturere projektet. Pentagonmodellen udpeger de grundlæggende fokuspunkter i den videnskabelig undersøgelse. Modellen er central for forståelsen af den videnskabelig skrivning og er brugt som styringsredskab (Stray Jørgensen & Rienecker, 2012).

Det første punkt er problemformuleringen, som er indkredset via problemstillingen i problemfeltet. Vi vil gerne undersøge hvilke interesser Iran har haft i Afghanistan, da det er blevet belyst i den allerede eksisterende forskning på området at Iran har forsøgt at modvirke vestens demokratisering i Afghanistan. Derfor har vi opstiller en problemformulering, som lyder således: Hvorfor har Iran påvirket vestens demokratisering af Afghanistan?

Det andet punkt er formålet, der beskriver hvad projektet har til hensigt at give svar på.

Formålet i dette projekt er at belyse en vinkel af konflikten i Afghanistan, som er en alternativ vinkel i forhold til den mainstream. På den måde bidrager projektet til en mere nuanceret forståelse af konflikten. Det tredje punkt er empiri, hvor projektet benytter sekundær empiri. Den empiri der anvendes i projektet, er fundet gennem en omfattende litteratursøgning, for at sikre at det empiriske felt er blevet undersøgt. Det fjerde punkt er teorier og metoder. Projektet tager et politologisk teoretisk udgangspunkt, derfor benytter vi teori om international politik. Her er udvalgt neorealisme og videreudviklingen i form af neoklassisk realisme. Derudover arbejdes der tværfagligt, da projektet inddrager teori fra Planlægning, Rum, og Ressorcer (PPR) med fokus på John A. Agnew's tredeling af sted. Metodisk vil en del af projektet arbejde med Michel Foucaults' genealogisk analyse.

Ydermere vil projektet arbejde med casestudie, hvor byen og provinsen Herat i Afghanistan er blevet udvalgt, som en paradigmatiske case. Det femte punkt er projektets fremgangsmåde, som beskriver den kronologiske arbejdsgang i projektet.

Videnskabsteori

I følgende afsnit, vil gives forståelse for vores videnskabsteoretiske afsæt - kritisk realisme. Der vil gennemgås en redegørelse for teorien, og desuden en operationalisering af den i forhold til vores undersøgelse. Til sidst vil give indblik i, hvilken anden relevant videnskabsteori der kunne være inddraget.

Kritisk realisme

Den kritiske realisme udspringer af et opgør med positivismens dominans indenfor videnskaben. Roy Bhaskar anses for at være grundlæggeren af kritisk realisme, hvor han prøver at komme med svar på positivismens mangler indenfor samfundsvidenskaben. Den kritiske realisme har en realistisk opfattelse af verden som dækker over, at der er en virkelighed uafhængigt af vores forestillinger om den (Jespersen, 2009, s. 146-147).

Ontologi og epistemologi

Den transitive dimension er den viden, vi har om verdenen. Udover denne dimension er der også den intransitive dimension, der vedrører verden, som den faktisk er uafhængigt af vores viden og begreber (Jespersen, 2009, s. 148)

Den kritiske realismes epistemologi tager udgangspunkt i den transitive dimension. Den består af de teorier, modeller, paradigmer, begreber osv., der til stede på et givent tidspunkt. Disse elementer er essentielt for ny vidensfrembringelse, da de fungerer som fundamentet (Jespersen, 2009, s. 160).

Den kritiske realismes ontologi tager udgangspunkt i den intransitive dimension. Den består af de objekter og fænomener, som videnskaben har til formål at undersøge. Der er en skarp skelnen mellem væren og viden, hvor væren er det mest dominerende, da fænomener finder sted trods vores manglende viden om dem. Det betyder, at verdenen ikke kan reduceres til vores egen forståelse og viden om den, men at den er større end vores viden.

Samfundsudvikling sker på baggrund af manglende viden om begivenheder eller fænomener og forhold, der bliver misforstået eller mistolket (Jespersen, 2009, s. 148).

Der er tre domæner indenfor kritisk realisme; det empiriske domæne, faktiske domæne og det dybe domæne. De to første domæner er også indenfor positivisternes opfattelse af verden en forståelse af, at den reduceres til at være observerbar, og fænomener sker uafhængigt af vores ønsker herom. Kritisk realisme tilføjer det dybe domæne med inspiration fra Karl Marx. Det består af endnu ikke observerbare strukturer og mekanismer, som er årsag til fænomener og begivenheder, der ikke er sket endnu. Det dybe domæne er helt centralt for kritisk realisme. Videnskaben bør trænge gennem overfladen og finde de mest plausible strukturer og mekanismer, der er årsag til fænomenerne. De videnskabelige objekter har forskellige kausale potentialer, som betyder, at de har forskellige fordele indenfor en given kontekst. Det er derfor en sammenlægning af en række forskellige mekanismers virke, der afgør i hvilken grad potentialet blive indfriet (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 282-283).

Kritisk realisme anser den sociale virkelighed for at være et åbent system, hvor lovmæssigheder næsten aldrig finder sted, men der derimod kan påpeges tendenser. I det dybe domæne er det objekterne i et komplekst samspil med mekanismer og strukturer, der forhindrer den samme begivenhed eller konsekvens i at ske (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 284).

Kritisk realismes ontologi umuliggør forudsigelse af fremtidige begivenheder eller fænomener, da det åbne system er en kompleks kombination af strukturer og mekanismer. Indenfor kritisk realisme anses viden, som et socialt produkt, da der bygges oven på eksisterende viden (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 284-285).

Den kritiske realismes hensigt vil kunne påpeges at være skabelsen af en overgang fra den observerbare virkeligheds overflade til viden om strukturelle forhold og mekanismer, der kan bruges som årsagsforklaringer. Det at forholdet mellem ny teori og forklaring erstatter eksisterende teori betyder ikke, at virkeligheden har ændret sig, men derimod at videnskab er fejlbarlig og kontekstuel. Kritisk realisme har en relativistisk anskuelse af epistemologi, da den er socialt frembragt og derfor er foranderlig. Det hævdes ikke at kritisk realisme giver direkte indsigt i sandheden, men at der er mulighed for at opnå viden om sandheden, hvis overfladen blive brudt. Beskrivelserne eller fortolkningerne vil ikke være værdineutrale refleksioner, da det er et socialt produkt i form af teori (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 285).

Kritisk realisme har en antagelse om en rationel dømmekraft, som vil sige, at relativismen ikke bliver radikal. Dette betyder, at udsagn om virkeligheden ikke er ugyldige, fordi de er udsagn og sociale produkter. Der er en vis grad af et objektivt parameter om den intransitive virkelighed, hvor forskellige udsagn har en differentieret forklaringskraft ud fra et fornuftsperspektiv (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 286).

Metodiske kriterier og dens praksis

Bhaskar åbner op for en position, som kaldes en forbeholden og anti-positivistisk kritisk naturalisme, da hverken naturalismen eller anti-naturalismen, ifølge ham, er tilstrækkelige. Her er der i højere grad mulighed for at fremme nuancerne. Positionerne for dette spørgsmål udspringer i nogen grad af de objekter, der bliver undersøgt. Naturvidenskaben undersøger typisk strukturer og mekanismer, hvor der er en vis stabilitet indlejret i dem, hvilket også gør den viden brugbar. Samfundsvidenskaben bør, ifølge Bhaskar, også undersøge den intransitive dimension og i nogen grad vedvarende genstandsfelt (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 287-289).

Varighedskriteriet kan ikke blive opfyldt af individer, men af relationerne imellem. Dette kan ses på den måde individerne indtræder i forskellige kontekster og indtager forskellige

position derefter. Disse sociale positioner er allerede eksisterende før individet indtager dem, det betyder at den sociale væren udspringer af relationer, som forudsætter sociale handlinger. Det der er en vis varighed mellem relationerne, gør det muligt for samfundsvidenskaben at bruge som genstandsfelt (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 288-289). Individernes indgåen medvirker til at strukturerne transformerer eller udvikler sig.

De sociale strukturer kan, indenfor kritisk realisme, anses for den sociale verdens version af naturens strukturer. Dette legitimerer den kritiske naturalisme, da der laves studier for at finde underliggende strukturer og mekanismer som årsagsforklaring. Den epistemologiske forskel kommer til udtryk ved, at samfundsvidenskaberne altid undersøger fænomener i åbne systemer. Enkelte årsag-effekt relationer er derfor svære at tilvejebringe, samt er samfundsvidenskaben en del af sit eget genstandsfelt (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 289-290).

Metodologi

Samfundsvidenskaben opfattes ikke uafhængig af værdier og politik, men udformes i en historisk kontekst, hvori forskerne ikke har en fuldkommen forståelse af den kontekst. Derfor kan der ikke bedrives en ren form for videnskab, da der vil opstå store huller i den viden, der omhandler den intransitive dimension og det sociale åbne system (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 299-300). Vi vil i dette projekt stræbe efter at tilvejebringe viden i første orden, hvor der undersøges strukturer og tendenser i fænomener.

Kritisk realisme har en anden tilgang til det metodiske arbejde, når det kommer til om det er deduktivt eller induktivt. Kritisk realisme gør brug af en abduktiv tilgang, hvor genstandsfeltet undersøges grundigt og på den baggrund udarbejdes der en forforståelse samt hypoteser undervejs. I problemformuleringen er der inkorporeret en konklusion eller klar forventning, hvor de mest plausible årsagsforklaringer for fænomenet vil fremhæves (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 304-305)

Slutningsformer

Vi vil følge den kritiske realismes praktiske metodeform, hvor retroduktion og abstraktion er centrale elementer. Retroduktion er en måde at lave slutninger på, hvor man går fra konklusionen til præmissen for den konklusion. Dette betyder, at der undersøges de underliggende faktorer, som har været bærende elementer for, at fænomenet har kunne finde

sted. Forforståelsen er helt central, da den bruges til at udvikle hypoteser eller forestillinger om virkeligheden, der efterprøves empirisk (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 304-305). Retroduktion fungerer i samspil med abstraktion. Det bruges som et middel til at finde de vigtigste kræfter, mekanismer eller strukturer. Abstraktion er en form for tankeeksperiment til at vurdere og overveje, hvilke mekanismer eller strukturer, der er de mest sandsynlige årsager til at fænomenet har fundet sted. Disse fund bliver derefter undersøgt i en konkret kontekst, hvor der argumenteres for årsag-virknings relationer i fænomenet. Bhaskar påpeger de kvantitative styrker inden for naturvidenskaberne, men de har ikke samme styrke i samfundsvidenskaben. Undersøgelsen skal foretages i det dybe domæne for at få fænomener fra den intransitive til den transitive dimension (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 305-306).

Kritisk realismes betydning for metodiske, teoretiske og analytiske valg

Analysen vil udarbejdes med afsæt i Irans og Afghanistans bilaterale relation, hvor kritisk realisme vil danne rationalet for til-og fravalg i forhold til metodiske og teoretiske sondringer. Problemstillingen vil blive undersøgt med henblik på at belyse aspekter af den intransitive dimension, hvorved en viden om disse vil blive opnået. Dette vil kunne flytte de afgrænsede aspekter over i den transitive dimension. Der vil metodisk blive arbejdet kvalitativt med formålet om, at nå i ned i det dybe domæne. Med dette som udgangspunkt har tilvalget af casestudiet og dokumentstudier været klart at foretrække, da det stemmer overens med ovenstående. Ydermere kan det argumenteres for, at disse metoder er klart anvendelige på vores undersøgelsesobjekt, da det er en relation mellem de to stater, der er relativt vedvarende.

De teoretiske valg har til formål at være med til at underbygge argumentationen for de kommende afledte plausible kausalitetsforhold, der vil blive udarbejdet i analysen. Derfor vil neoklassisk realisme være den bærende teori, da den underbygger vores abduktive tilgang til projektet. Dette bunder i teoriens mulighed for at belyse nationale såvel som internationale anliggender, som fokuserer på de strukturer, der gør sig gældende. Ydermere vil mekanismerne i analysen af casestudiet kunne blive undersøgt via denne teori, suppleret med John A. Agnews tredeling af rum og neorealisme. Det var at foretrække med en teori, der havde et strukturelt fokus og mindre grad af vægtning af aktører, da vores abduktive tilgang samt den kritiske realismes kausalitetsforståelse bygger på struktur, mekanisme og deraf betingelserne for fænomenet (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 282). Denne kritisk realistiske tilgang medfører også en nødvendig afgrænsning af undersøgelsesfeltet, da det er

et multikausalt system fænomener indgår i. Dette stemmer overens med casestudiet, hvor der er en naturlig afgrænsning qua den enkeltstående case. I den forbindelse vil der på baggrund af casestudiet blive udarbejdet en generalisering, dog med det forbehold at det kun er tendenser, der vil kunne blive påpeget og ikke direkte lovmæssigheder (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 286).

Alternativ videnskabsteoretisk vinkel

Der kunne være taget en anden tilgang til projektets videnskabsteoretiske standpunkt, hvilket kunne have været filosofisk hermeneutik. Dette begrundes ved, at retningen har nogle lighedspunkter med kritisk realisme. Det omhandler det filosofisk hermeneutiske fordomsbegreb, som drejer sig om forskerens fordomme om fænomenet og derigennem determinerer undersøgelsesfokuset (Juul, 2012, s. 122-123). Ontologien er divergerende fra kritisk realisme, da fokuset er på det værende frem for, at der er en sandhed uafhængigt af vores erkendelse (Juul, 2012, s. 121). Det epistemologiske spørgsmål har nogle nuanceforskelle, hvilket indebærer den kritiske realismes mål om at finde strukturer og mekanismer i det dybe domæne. Filosofisk hermeneutiks epistemologi omhandler erkendelsen og erkendelsesmuligheder ud fra forskerens historiske og kulturelle ballast (Juul, 2012, s. 121-124). Fordommene udspringer fra forskerens normative anskuelse af sit udkast af virkeligheden (Juul, 2012, s. 129-132). Valideringen af undersøgelsen omhandler argumentation af resultaterne, og i hvilken grad det legitimerer fortolkningen. Dette betyder, at gennemsigtighed er altafgørende for undersøgelsens argumentation og fortolkning, da fordomme og forskerens historicitet er centralt for undersøgelsen tilblivelse (Juul, 2012, s. 132-134). Denne alternative videnskabsteoretiske vinkel ville kunne ændre PRR's funktion i undersøgelsen. Dette kan ses ved, at John A. Agnews teori ville kunne indtage en mere central position, da stedets tredeling vil kunne blive løbende fortolket i relief til Herat casen.

Teoriafsnit

I følgende afsnit vil der redegøres for vores udvalgte teorier; neoklassisk realisme, neorealisme og PRR-stedsteori. Desuden operationaliseres begge teorier, så det fremgår, hvordan vi har tænkt os at benytte de centrale begreber i undersøgelsen.

Neorealisme

IP-teorien neorealisme blev udviklet af den amerikanske politolog Kenneth Waltz i 1970'erne. Neorealisme udspringer af klassisk realisme, men indeholder nogle fundamentale forskelle, hvoraf årsagen til staters forfølgelse af magt er den væsentligste (Mearsheimer, 2021 s. 52). Hvor klassisk realisme begrunder staters magtforfølgelse som naturgiven, argumenterer Waltz for, at det er det internationale systems opbygning, som nødsager nationalstater til at opsøge magt. Da der i det internationale system ikke eksisterer nogen overmagt til at regulere de globale stormagter, såsom USA og Kina, mener Waltz, det er logisk, at mindre stater forsøger at maksimere deres magt. Waltz påpeger, at stater aldrig kan vide sig sikker på andre staters intentioner, og derfor må sikre sig bedst muligt, hvis der skulle udbryde krig eller konflikt (Mearsheimer, 2021 s. 52).

En anden bagvedliggende 'naturlov', der skaber grundlag for neorealismens verdensopfattelse, og som den deler med klassisk realisme er antagelsen om "nul-sum konkurrence" eller relativ vinding. Nul-sums konkurrence betyder, at vi lever i en verden med finitte ressourcer; her forstås naturressourcer, geografiske områder, økonomi mm. Denne grundopfattelse bevirker til den evige konkurrence, der udspiller sig imellem stater: Hvis en stat tilegner sig noget jord, ressourcer eller materiel, vil det være på bekostning af en anden stat (Waltz, 1959, s. 198).

Herudover udvider Waltz også magtbegrebet, så det ikke blot dækker militære kapaciteter, men også indeholder staters evne til produktion, adgang til naturressourcer, økonomi mm.

"A states latent power refers to the raw potential it can draw on when competing with rival states. It should be clear from this discussion, that war is not the only way that states can gain power. They can also do so by increasing the size of their population and their share of global wealth" (Mearsheimer, 2021 s. 52).

Waltz bibeholder mange af den klassiske realismes grundtanker, såsom den anarkiske verden og det grundlæggende pessimistiske menneskesyn. Han tilføjer dog betydelige socioøkonomiske faktorer, der gør det nemmere at anvende teorien til at forklare nuværende verdenssamfund, hvor fx Kinas magtposition i meget svag grad kan forklares ud fra et klassisk realistisk perspektiv.

I neorealitisk teori bliver begrebet 'balancing' også udvidet fra blot at dække klassisk våbenbalancering, der fx gjorde sig gældende under den kolde krig mellem USA og Sovjetunionen, hvor der udelukkende var fokus på militær oprustning, til også at dække landes interne og eksterne balancering. Intern balancering dækker over en stats evne til produktion (ofte af militært materiel), udvinding og bearbejdelse af naturressourcer, population mm. Ekstern balancering dækker over stateres interesse og evne til at danne alliancer med andre nærtliggende stater. Ekstern balancering forekommer oftest grundet en trussel fra en større stat. Derfor ses ekstern balancering ofte hos mindre stater, som ikke kan konkurrere med en truende stormagt på egen hånd. Omvendt er det sjældent særlig interessant for stormagter at gøre for meget brug af ekstern balancering, da det er at foretrække at 'have nok i sig selv' (Waltz, s. 66).

En anden af de grundlæggende antagelser i neorealisme er ideen om revisionistiske og status quo stater:

"States ultimately want to know whether other states are determined to use force to alter the force of power (revisionist states), or whether they are satisfied enough with it that they have no interest in using force to change it (status quo states)" (Mearsheimer, 2021 s. 53).

Disse antagelser om stateres 'status' hænger sammen med den neorealitisk opfattelse af verdensordenen. Dette lægger afstand til den klassiske realismes opfattelse af selv samme, da det dækker over en opfattelse af stater som værende bevidste om deres position. Dette omhandler stateres opfattelse af deres placering i det internationale system og ikke blot aktører i en anarkisk verden. Disse begreber gør det muligt at foretage analyser af stateres selvopfattelse og derved deres handlinger, eller mangel på samme, i det internationale system. Stateres selvopfattelse og belæg for handlinger bunder ofte i en stor sammenfletning af økonomiske, kulturelle og historiske årsager (Waltz, s. 66). Analysen af stateres position i det internationale system er dog behæftet med en vis grad af usikkerhed, hvilket også hører til kernen af neorealisme:

”The problem [...] is that it is almost impossible to discern another state’s intentions with a high degree of certainty. Unlike military capabilities, intentions cannot be empirically verified. Intentions are in the minds of decision-makers and they are especially difficult to discern” (Mearsheimer, 2021 s.53).

Staters handlinger og intentioner i det internationale system kan aldrig med sikkerhed fastslås. Inddragelse af socioøkonomiske, kulturelle og historiske faktorer samt den siddende regering vil dog tit kunne give en relativt udfyldende begrundelse for staters handlinger. Indenfor den neorealistiske skole findes der to retninger: De *offensive neorealister* og de *defensive neorealister*. Det der grundlæggende adskiller disse to retninger er spørgsmålet om nationers tilstræben efter magt (Mearsheimer, 2021 s. 52). Defensive neorealister argumenterer for, at det ikke altid er i staternes interesse at søge mere magt i det internationale system, eftersom omkringliggende stater på længere sigt vil uddøve *powerbalancing* imod den voksende stat. På denne måde resulterer søgen på magt, ifølge defensive realister, en øget usikkerhed for staten, hvilket ikke er tilfredsstillende, da grundtanken i neorealisme er en stats overlevelse (Mearsheimer, 2021 s. 52). Offensive neorealister vil modsat argumentere for, at en stat altid skal maksimere sin magtposition. Dette argumenteres ud fra den opfattelse, at en stat vil være bedre stillet i det internationale system desto mere, geografisk, militært, økonomisk kapacitet den besidder.

Neoklassisk realisme

Kenneth Waltz bygger videre på klassisk realisme, og afskriver så at sige klassisk realismes ”naturesyn” på staters ageren i verden og tilskriver dem i stedet strukturerne i det internationale system. Tilfælles for klassisk- og neorealisme er, at enkeltstaten er den mindste aktør i sit analysefelt (Toje & Kunz, 2012, s. 3). De to teoretiske retninger muliggør ikke en analyse af staters interne politiske begivenheder og interesser, hvilket er et massivt kritikpunkt, ifølge Asle Toje og Barbara Kunz (Toje & Kunz, 2012, s.3).

Toje og Kunz forsøger igennem en række case-analyser at eksemplificere, hvordan staters ageren ikke udelukkende afhænger af deres muligheder og begrænsninger givet af det internationale system. Statens interne forhold, herunder bl.a. historie, adgang til ressourcer, infrastruktur, valg af statsoverhoved mm., har stor betydning for hvordan en stat positionerer

sig internationalt (Toje & Kunz, 2012, s. 5). Toje og Kunz simplificerer neoklassisk realisme ved at opdele teorien i tre dele: *Den uafhængige variable* der skal ses som stater position i det internationale system. *Den intervenerende variabel*, hvilket er stater interne forhold. Og *den afhængige variabel*, som er statens udenrigspolitiske policy. Hvor neorealistisk teori argumenterer for, at der er en kausaleffekt mellem en stats position i det internationale system og dens udenrigspolitiske policy (J. Mearsheimer, 2021 s. 52). Neoklassisk realisme tilføjer en yderligere dimension til denne opfattelse. Det muliggør derved en dybere og mere nuanceret analyse af en stats udenrigspolitiske policy-proces (Toje & Kunz, 2012, s.5). Neoklassisk realisme anerkender brug af neorealismens strukturelle opfattelse af det internationale system, men tilføjer dog neoklassiske realisme en indenrigspolitisk 'linse' der gør det muligt at 'åbne den enkelte stat op' og inddrage interne forhold i staten til forklaringen af dens udenrigspolitiske handlen (Toje & Kunz, 2012, s. 5).

Kompleksiteten af trussels identifikation

Der er indenfor neoklassisk realisme udarbejdet en kompleks trusselsvurderingsmodel, som har til formål at muliggøre en analyse af stater trusselsvurdering af andre stater ageren. Der er tre niveauer i modellen; Systemiske trusler, regionale trusler og nationale trusler. Der er to grundlæggende rationaler for, hvordan stater vælger at operere i forhold til truslerne, som tager udgangspunkt i tidligere nævnte defensive og offensive realister. Dette betyder, at balancing of power er i fokus for statens sikkerhedspolitik og styrkelse, da det kan tilgås med vidt forskellige rationaler. Der vil være en stærkere forbindelse mellem nul-sums rationalet og offensive realister, da forøgelse af magt vil svække modparten og dermed gøre det mindre sandsynligt for staten at blive angrebet (Lobell, 2009, s. 47-48). Systemiske trusler foregår i det internationale system, hvor staterne konkurrerer indbyrdes på en lang række parameter, f.eks. handel, produktion, militær, råstoffer mm. For regionale magter vil systemiske trusler komme fra hegemonier, hvor der kan forekomme indblanding i regionale forhold, som kan anses for trusselsforøgende.

Det andet niveau er regionale trusler, som ikke er fuldstændig uafhængigt af det systemiske niveau, men i højere grad giver staterne mulighed for power balancing i regionen. Grunden til den ikke fulde uafhængighed af det systemiske niveau, skyldes hegemoners trusselsvurdering af de stater i den pågældende region og deres intervenering i forhold til dem. Dette kan svække nogle stater, hvorimod andre stater kan indtage en offensiv position, hvor der ikke er mulighed for counterbalancing fra den svækkede stats side.

Det regionale nul-sums kredsløb kan derfor være lettere påvirkeligt end det systemiske, dette skyldes trusselsbilledet bliver påvirket af alle tre niveauer. Dette muliggør også en mere fleksibel positionering i forhold til det offensive eller defensive rationale (Lobell, 2009, s. 49-50).

Nationale eller domestiske trusler er det sidste niveau, hvilket er karakteriseret ved intern konkurrence i staten. Disse interne anliggender er determineret af forskellige historiske, kulturelle og kontekstuelle faktorer, hvilket afspejles i staters regeringer. I ikke-vestlige stater beskrives staten i højere grad, som en repræsentation af de aktører der har magten over hovedstaden. Disse aktører har typisk det mål at bevarer deres egen magtposition (Lobell, 2009, s. 50-51). Den trusselsvurdering der bliver foretaget af regeringen i staten, vil typisk have interne anliggender, som den primære bidrager til forøgelse i trusselsniveauet og regionale som den sekundære.

Disse tre trusselsniveauer medvirker til modellens mulighed for at belyse kompleksiteten af internationale politiske handlinger, fordi statslederne har at gøre med sikkerhedspolitiske problematikker på tredje niveau, hvori der også er overlap mellem de tre niveauer. Dette underbygger også en forståelse af, hvorfor stater kan agere på et niveau, for faktisk at påvirke positioneringen på et andet niveau. Dette kan tage form af udenrigspolitiske handlinger, der har til formål at påvirke indenrigspolitiske interesser.

Neoklassisk realisme har videreudviklet trusselteorien og balancing of power teorien, hvilket betyder at trusselsbilledet og den følgende balancing of power handling ikke kun er determineret af en anden stats samlede magtposition og skiftende positionering. Derimod er der en skiftende erkendelse af, hvornår en anden stats handling øger trusselsniveauet og magtbalancen staterne imellem. Dette betyder at en forøgelse i produktionskapacitet ikke nødvendigvis anses for, at være en generel trussel, men der kan være forhold på det regionale niveau, der kan ændre betydningen af forøgelsen (Lobell, 2009, s. 54-55). Derfor kan der i modellen også udledes, at erkendelsen af trusselsniveauet varierer alt efter hvilket parameter en stat udvikler sig i, og hvordan det har betydning for andre stater på de tre trusselsniveauer.

Neoklassiske realisternes grundantagelser omkring stater

Neoklassiske realister går ud fra antagelser om, at regeringens ledelse fungerer som en enhed i forhold til beslutningsprocesser. Ydermere antages det også at statens mål er, at styrke hele statens sikkerhedsniveau, via deres udenrigs- og indenrigspolitiske beslutninger.

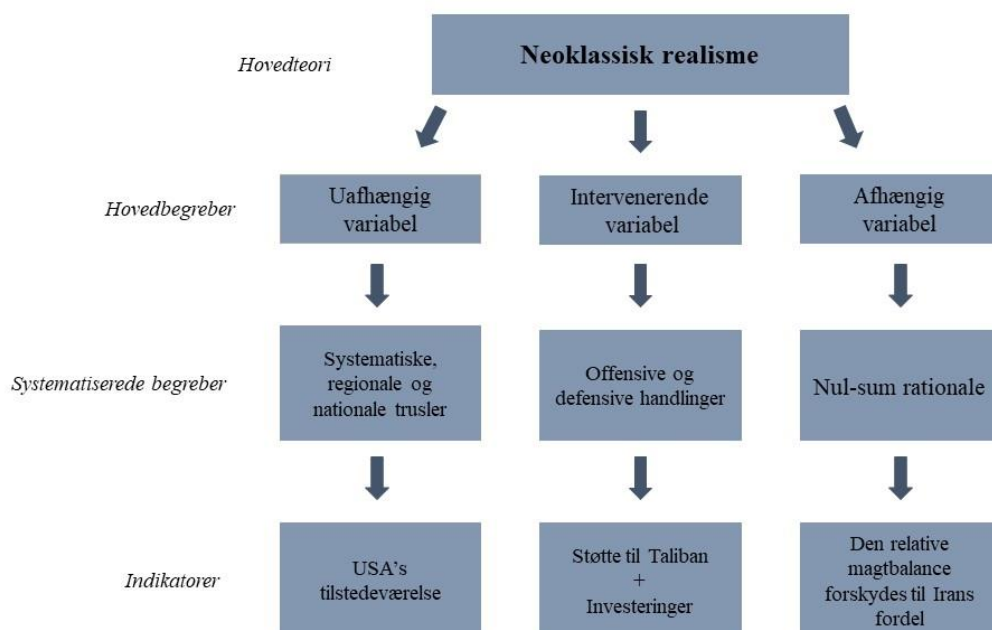
Dette medfører også en differentiering mellem stats- og nationalmagt, da udenrigspolitiske handlinger udelukkende varetages af regeringen og deres information om andre stater, der ikke er tilgængeligt for andre aktører (Lobell, 2009, s. 56-57).

Dette rammesætter statens mulighed for counterbalancing, da det afhænger af hvorvidt statshoveder er af samme overbevisning af at elementet er en trussel. Hvis statshovederne og regeringen har en fælles erkendelse af at udviklingen af en anden stat er en trussel, vil dette medføre til mere frie rammer for en effektiv counterbalancing. Dog er det oftest kun regeringen og deres allierede, der erkender truslen. Dette giver dog stadig mulighed for en effektiv counterbalancing, men med en vis begrænsning. Det kan også forekomme at regeringen anser noget for en trussel, men statshovederne ikke er af samme opfattelse. Dette vil gøre en counterbalancing yderst besværlig og have en tvivlsom effektivitet (Lobell, 2009, s. 68-70).

Den samlede stats strategi for sikkerhedspolitik

Afledt af ovenstående udarbejdes der en samlet strategi for at bibeholde eller forøge statens nationale sikkerhed. Dette er centralt for statsledere og er prioriteret højt. Denne strategi indeholder flere aspekter. Et væsentligt aspekt er, at sikkerhedspolitik ikke kun drejer sig om militær kapacitet, men også finansiel og politisk. Strategien er ikke forbundet til krige, men bør bruges til at sikre statens relationer og sikre rimelighed i dem, dette gælder både under og efter krig. Til sidst kræver denne strategi en langsigtet planlægning i forhold til handlemuligheder overfor forskellige udviklingsparameter andre stater forøger. Dette er dog fleksibelt, hvilket betyder at statslederen ville skulle foretage løbende vurderinger af den relative magtbalance mellem andre stater og den selv (Lobell, 2009, s. 61-62).

Operationalisering af neoklassisk realisme

Operationaliseringsmodel (gruppe 11, 2021)

Forklaring af operationaliseringsmodel

Ovenstående model illustrerer vores operationalisering af teorien. Som det ses, tager modellen udgangspunkt i vores hovedteori - neoklassisk realisme. Ud fra hovedteorien udspringer der tre centrale begreber. I operationaliseringen er disse henholdsvis den uafhængige-, intervenerende- og afhængige variabel. Variablerne skal som tidligere beskrevet forstås i en international politisk kontekst. Den uafhængige variabel dækker over en stats givne position i internationale system. Den intervenerende variabel dækker over de muligheder og handlinger en stat har og kan udøve fra netop deres position. Den afhængige variabel skal forstås som resultatet af de to forhenværende variabler. En stats position determinerer et givent (men diverst) handlerum, valget af handling determinerer dermed statens nye position i det internationale system. Der kan i modellen derved ses et både vertikalt og horisontalt sammenspil.

Hovedbegreberne fører videre til de systematiserede begreber, der fungerer som en yderligere konkretisering og specificering forankret i netop neoklassisk realistisk teori. Det systematiserede begreb der hænger sammen med den uafhængige variabel er systemiske,

regionale og nationale trusler. Dette dækker over de trusler som en stat måtte opfatte fra andre stater på diverse niveauer. En enkelt stat kan sagtens udgøre en trussel på flere niveauer, hvilket også vil blive forklaret senere i de valgte indikatorer. Den intervenerende variables tilhørende systematiserede begreb dækker over de generelle muligheder en stat har for respondere på den givne positionering. Vil den handle offensivt, og dermed aktivt forsøge at ændre dens nuværende positionering, eller vil den handle defensivt og dermed forholde sig passivt til den givne positionering (Mearsheimer, 2021 s. 55). Den afhængige variabels tilhørende systematiserede begreb, er blevet kaldt nul-sums rationalet. Dette begreb dækker over en af kongstankerne indenfor realistisk tænkning, og griber derfor også ind i den neoklassisk realistiske retning. Begrebet dækker over, at der i verden, på alle niveauer, er en finit mængde ressourcer, land og magt. Hvis en stat tilegner sig en af disse, vil det være på bekostning af en anden stat. Ved at tilkoble dette begreb til den afhængige variabel, tilegner vi os muligheden for at analysere, hvilken forskydning af magt, ressourcer eller land, som en stats handling (den intervenerende variabel) har medført.

I modellens tre nederste rubrikker fremgår indikatorerne. Indikatorerne tilknytter al den ovenstående teori til vores udvalgte empiri. På denne måde fungerer de udvalgte indikatorer som værktøjer til at kode den udvalgte empiri og dermed analysere gennem denne.

Indikatoren tilknyttet til systematiske, regionale og nationale trusler, er USA's tilstedeværelse. Ved at fokusere på USA's tilstedeværelse i Afghanistan, giver det os mulighed for at analysere, hvordan Iran forholder sig til specifikke, politiske, økonomiske, militære handlinger forårsaget af USA i Afghanistan, da det har betydning for Irans nationale, regionale og systematiske magtposition. Indikatorerne tilknyttet til offensiv/defensiv handling, er henholdsvis støtte til Taliban og investeringer. Disse indikatorer dækker over de handlinger Iran begår og ikke begår, som respons på deres nuværende nationale, regionale og systemiske position. Handlingerne er afgrænset til dem som vedrører deres relation til Afghanistan, Taliban eller USA. Indikatoren støtte til Taliban henviser til, når vores udvalgte empiri belyser at Iran materielt, økonomisk eller politisk eks- eller implicit har støttet Taliban. Ved at kortlægge denne støtte giver det os mulighed for at analysere, hvad denne støtte har betydning for i de interne magtforhold Iran, USA og Afghanistan imellem. Indikatoren investeringer dækker over de investeringer som Iran har foretaget i Afghanistan, herunder hovedsageligt i Herat-provinsen. På samme måde som indikatoren, støtte til Taliban, giver denne indikator os mulighed for, gennem vores empiri, at kortlægge Iran investeringer i Afghanistan og derved analysere dem med henblik på igen at belyse hvilke konsekvenser disse har på magtforholdet Iran, USA og Afghanistan imellem.

Den sidste indikator, som knytter sig til nul-sums rationalet, er relative magtbalance forskydes til Irans fordel. Denne indikator giver os i sidste ende mulighed for at analysere, hvordan den nationale, regionale og systemiske magtbalance er blevet forskudt som resultat af den intervenerende variabel, og dermed hvordan Iran nu er positioneret.

Begrænsninger ved valg af neorealisme og neoklassisk realisme

Der er indenfor neorealismen en begrænsning idet det ikke er muligt at anvende det på et lavere niveau end statsniveau, hvilket også bliver nævnt ovenfor. Dette udfordrer en analyse af det nutidige internationale politiske system. Dette skyldes at der vil blive udeladt nationale faktorer, som kan have indflydelse på hvorledes en stats ageren bliver legitimeret. For at kompensere for denne mangel er neoklassisk realisme blevet inddraget, da det muliggør en belysning af nationale anliggender i forhold til deres udenrigspolitiske gøren. Teorien har dog et meget klart fokus på strukturer og derfor er individperspektivet ikke lige så let at belyse. Dette sætter en begrænsning for undersøgelsesobjektet, hvilket er blevet imødekommet ved at have et strukturelt fokus i forhold til besvarelsen af problemformuleringen.

Der er ydermere en klar begrænsning ved brugen af realisme, hvilket er det tildeles modsatte perspektiv, liberalisme. Dette har vi dog valgt at afgrænse os fra, da vi vurderer at et realistisk perspektiv kan belyse Irans interesser og derved ageren i forhold til Afghanistan i denne kontekst.

Fra rum til sted og dets tredeling

Stedsbegrebet

Sted er et komplekst koncept, som er særligt centralt indenfor geografiens felt og interesser. Man kan sige, at geografi generelt handler om *sted* og *steder*. Det er hertil vigtigt at fremhæve hvordan begrebet *sted* er et tværvideenskabeligt redskab, som ikke kun tilhører geografien. Stedsbegrebet er et nøglebegreb og -koncept, som rejser frit mellem forskellige discipliner og fagfelter, herunder samfundsvidenskaberne (Cresswell, 2015, s. 1-2; Cresswell, 2020, s. 117). Et sted er både konkret, men samtidigt et u håndgribeligt fænomen. Typisk bliver et sted relateret til storbyer, landsbyer, parker eller andre geografisk begrænsede områder. Det kan dog også være et individs yndlingsopholdssted i sit hjem eller et fællesskab på sociale medier. Et sted skal ikke kun forstås som specifikke koordinater, der udgør en bestemt beliggenhed på jorden, men som en måde at forstå verden på (Cresswell, 2015, s.

18). Ved at tænke på verdens forskellige arealer og områder som steder, hvor komplekse samspil mellem mennesker og omgivelser udfolder sig, frigør det os fra at tænke på arealerne i tal og faktum. Forholdet mellem sted og menneske er dermed i fokus med betydning og oplevelse til følge (Cresswell, 2015, s. 18).

Overgangen fra rum til sted

Den humanistiske geograf Tim Cresswell (2015) fremlægger den mest direkte og almindelige definition på begrebet sted, hvor han eksemplificerer begrebet i kontekst med et børneværelse, en byhave, New York city og selve jorden. Han fremlægger, at det der gør stederne til mere end bare et værelse, en have, en by i verden og en beboet planet er, at de er placeringer med betydninger tilskrevet af mennesker: *"...they are all spaces which people have made meaningful. They are all spaces people are attached to in on way or another."* (Cresswell, 2015, s. 12). Cresswells udlægning af begrebet sted er således en *meningsfuld placering* (Cresswell, 2015, s. 11-12). Hertil kan man inddrage geografen Yi-Fu Tuan, som beskriver en placerings overgang fra at være et abstrakt og ukendt rum til et betydningsfuldt sted. Begrebet rum er et mere abstrakt koncept end sted. Rum skal her ikke forstås som det ydre rum, men som stadiet før en placering får betydning og dermed bliver til et sted. Rum er arealerne og volumen mellem steder, men de har samtidigt potentiale til opnå en stedsliggørelse (Cresswell, 2015, s. 15). Tuan fremhæver, at hvis rum tillader bevægelse, så fungerer sted som pause. Han mener, at rum omdannes til et sted, når vi tilskriver rummet værdi og mening. Enhver pause i rummets bevægelse udgør derfor et sted. Begreberne rum og sted er modsætninger, men de definerer samtidigt hinanden: *"From the security and stability of place we are aware of the openness, freedom, and threat of space, and vice versa."* (Tuan, 1977, s. 6 I: Cresswell, 2015, s. 15). Cresswell uddyber Tuans forståelsesramme med udgangspunkt i Kaptajn Vancouvers sørejse ved kysten mellem Seattle og Vancouver i 1792. Vancouvers opgave var at kortlægge og navngive arealet på sin rejse og dermed stedsliggøre placeringerne i et imperium. Navngivelse er en måde hvorpå rum kan få betydning og blive til et sted. I Vancouvers rapport beskrev han sin observation af indfødtes sejlruiter som meningsløse og uforståelige. De indfødte tog komplicerede sejlruiter i deres kanoer, der tilsyneladende ikke havde nogen logik bag sig. For de indfødte var der en særlig mening bag deres bevægelse i det som Vancouver så som uddifferentieret rum. De indfødte forstod havet som et sæt af steder associeret med bestemte ånder og farer. Kolonialisten med fokus på land, så dermed havet som et blankt rum, hvorimod de indfødte så betydningsfulde steder (Cresswell, 2015, s. 15-17). Rum og sted opererer således i en

dynamisk praksis præget af individer, folkegrupper og for eksempel stater forskellige tillæggelser af betydning.

Denne dualisme mellem rum og sted har været gennemløbende i human-geografien siden 1970'erne, men den bliver i nogen grad forvekslet med idéen om socialt produceret rum, som på mange måder ligner stedsbegrebet (Cresswell, 2015, s. 16-17).

Tredeling af sted

Den politiske geograf John A. Agnew introducerer tre fundamentale aspekter af sted i sin bog "Place and Politics: The Geographical Mediation of State and Society" fra 1987. Han trækker på værker af Pierre Bourdieu, Anthony Giddens og Allan Pred for at udarbejde en teoretisk ramme for politisk sociologi med fokus på de særlige dimensioner af sted. Han konstruerer en fremgangsmåde, der fokuserer på konceptet sted som neksus i struktureringen af sociale relationer (Agnew, 1987, s. 25). Agnews tredeling af sted indebærer *location*, *locale* og *sense of place*.

Location refererer til det geografiske areal, der omfatter omgivelserne samt rammerne for social interaktion (Agnew, 1987, s. 28). Location er det absolutte punkt i rummet, som udgøres af et specifikt sæt af koordinater med målbare distancer fra andre locations. Det er med andre ord stedets beliggenhed: "*Location refers to the "where" of place.*" (Cresswell, 2020, s. 117). Eksempelvis vil man kunne identificere New Yorks placering på et kort på baggrund af dets koordinater. Det er dog vigtigt at fremhæve hvordan steder ikke altid er faststående fænomener. Et skib kan gennemgå overgangen fra rum til sted ved at mennesker i forbindelse med eksempelvis en ferie tillægger skibet betydning på trods af skibets konstante skift i sin location (Cresswell, 2015, s. 13). Location repræsenterer også stedets økonomiske position, dets idéer og praksisser udledt af forholdet til andre steder. Med andre ord kan location, ifølge Agnew, vise makrostrukturers indflydelse på et sted, hvilket eksempelvis kan være ulige økonomisk udvikling, ulige virkninger af en regerings politik eller segregation af sociale grupper (Agnew, 1987, s. 5).

Locale er omgivelserne, hvor sociale relationer etableres. Disse relationer kan være uformelle eller institutionelle. Locale repræsenterer dermed et steds mikrostruktur, som indebærer stedets rammer for hverdagen og dens rutiner i forhold til social interaktion (Agnew, 1987, s. 5, s. 28). Locale refererer til de materielle omgivelser for sociale relationer: "...*the way a place looks.*" (Cresswell, 2020, s. 117). Begrebet dækker eksempelvis over bygninger, veje,

infrastruktur og andre synlige aspekter af sted. Et sted genkendes oftest på dets materielle struktur: New Yorks skyskrabere, Los Angeles' struktur af motorveje eller Paris' Eiffeltårn. Udover de materielle strukturer kan man fremhæve de ting som passerer igennem et sted: Handelsvarer, transportkøretøjer og mennesker (Cresswell, 2020, s. 117). Locale er dermed formen af et sted, hvori mennesker og ting eksisterer (Cresswell, 2015, s. 13-14).

Sense of place er det begreb som binder ovenstående begreber sammen; beliggenheden og den materielle visuelle form kobles sammen med forholdet til mennesket og dets evne til at konstruere betydning (Cresswell, 2015, s. 14). Ifølge Agnew er *sense of place* den subjektive orientering, som affødes af at bo et sted. Det er den geosociologiske udlægning af produktionen og reproduktionen af selvet og identiteten på et sted (Agnew, 1987, s. 5-6). Agnew beskriver *sense of place* som "...the local "structure of feeling"" (Agnew, 1987, s. 28). Med andre ord kan man sige, at *sense of place* referer til de følelser, som et sted vækker. Det er de betydninger, man associerer med et sted. Betydningerne og følelserne kan være individuelle, men de kan også blive delt: Når vi forestiller os eksempelvis Afghanistan, kan vi have en forestilling om landet som sted uden fysisk at have været der. Denne forestilling kan være blevet konstrueret for os i litteratur, artikler eller andre former for formidling. Hertil kan man inddrage The World Trade Center i New York, hvor nogle betydninger deles hos den amerikanske befolkning; American power, kapitalisme etc. I Agnews forståelsesramme af *sense of place* kan man sige, at angrebet på Tvillingetårnene ikke kun var et angreb på en bestemt placering, men på et sted af betydning. *Sense of place* kan dermed også være præget af en beliggenheds efterladte aftryk fra betydningsfulde begivenheder, som eksempelvis historiske slag eller underskrevne traktater (Cresswell, 2020, s. 117-118).

Mange geografer har arbejdet med at definere sted, men i deres tilgange har det typisk kun været én af de ovenstående tre aspekter, som har domineret deres arbejde. Eksempelvis har økonomiske geografer fokuseret på location, kulturelle geografer på *sense of place* og humanistiske geografer på locale. Selvom Agnews hovedfokus er på begrebet locale, så argumenterer han for, at de tre aspekter ikke kan undvære hinanden i forståelsen af et sted. Både beliggenheden og markostrukturerne fra location, de materielle omgivelser og mikrostrukturerne fra locale samt de individuelle betydninger fra *sense of place* skal inddrages i definitionen på en *meningsfuld placering* (Agnew, 1987, s. 28; Cresswell, 2015, s. 11-12).

Stedsbegrebet i vores projekt og teoriens begrænsninger

Agnew giver en forståelse for og et redskab til at definere et sted ved at fremhæve tre dimensioner af sted, nemlig location, locale og sense of place. Derudover fokuserer han på hvilken rolle sted spiller i udviklingen af formel politik (Agnew, 1987, s. 43). I vores projekt har vi valgt at benytte Agnews begrebsapparat som en del af vores casebeskrivelse af byen Herat og hvorfor byen i provinsen af samme navn netop er en *meningsfuld placering* og dermed en signifikant case for vores projekt i forhold til Irans indflydelse og interesser i byen. I vores projekt løftes teorien derfor fra individniveau til statsniveau for at imødekomme problemstillingen. Begreberne location, locale og sense of place anvendes dermed på Herat med udgangspunkt i Irans synspunkt og betydningstillæggelse. Teorien kan benyttes til at påpege Herat som meningsfuldt sted og Irans betydningstillæggelse, men den er begrænset i forhold til uddybe og forstå betydningerne angående de politologiske mekanismer, interesser og magtstrukturer i relationen. Derfor optræder PRR-teorien som en del af casebeskrivelsen af Herat, hvor hovedteoriene neorealisme og neoklassiskrealisme efterfølgende uddyber netop disse mekanismer.

Metodeafsnit

I følgende afsnit vil der redegøres for vores metodiske valg i projektet. I undersøgelsen gøres der brug af kvalitative metoder, i form af dokumentstudie og casestudie. Derudover benyttes Foucaults genealogi som metoderedskab. Til sidst vil metodeafsnittet bestå af en litteratursøgningsstrategi samt analysestrategi.

For at sikre videnskabelig kvalitet er der forskellige kvalitetskriterier, som skal opfyldes i undersøgelsen. Dels er der undersøgelsens validitet, som omhandler hvorledes man undersøger det, man har sat sig for. Undersøgelsens reliabilitet, som omhandler resultaternes pålidelighed. Gennemsigtighed i undersøgelsen, hvori man sikre at læseren til en enhver tid kan se, hvordan undersøgelsen er udført (Kristensen m.fl., 2019 s. 20-21).

I undersøgelsen vil vi forsøge at opnå høj validitet (Kristensen m.fl., 2019 s. 20-21). I teoriudvælgelsen har det derfor været vigtigt for os, at teorierne har lænet sig op ad en kritisk realistisk verdensopfattelse, så teori og det videnskabsteoretiske afsæt hænger sammen.

Såfremt teorien ikke har været udviklet med kritisk realistisk afsæt, har vi sikret os, at teoriens videnskabsteoretiske tilgang har kunnet arbejde sammen med vores kritisk realistiske afsæt, men desuden været opmærksomme på dets begrænsninger. Vores arbejdsspørgsmål vil desuden hjælpe os til undersøgelsens validitet, idet de danner rammen for vores analyse, så vi sikrer os, at vi får svar på det vi gerne vil undersøge og desuden undersøger det vi har til hensigt.

Vi vil også stræbe efter at opnå høj reliabilitet i den samlede undersøgelse. Det gør vi ved at foretage systematisk litteratursøgning og sikre os, at vi formår at finde relevant viden i vores dokumenter ud fra specifikke tematikker vi opstiller. Vores udvalgte tematikker har været følgende; Herat som sted, infrastruktur i Herat og sikkerhedspolitik. Endvidere er vi bevidste om, at vores dokumentstudier vil være begrænset, idet vi ikke har ressourcer til at anskaffe os alt litteratur indenfor området. Dog vil vi sørge for at være kildekritiske i vores valg af dokumenter, så vi sikrer os, at de udvalgte dokumenter er troværdige, og dermed kan give et så præcist billede af virkeligheden som muligt. Yderligere uddybning af litteratur, vil blive specificeret i afsnittet om litteratur- og informationssøgning.

For at sikre gennemsigtighed i projektet, vil vi med metatekst tage læseren i hånden og ved hjælp af operationalisering af teori og metoder, beskrive hvad vi gør, hvorfor vi gør det og hvordan vi gør det.

Casestudier

Mange forskere har førhen diskuteret, hvordan man kan benytte casestudier som metode med det formål at generalisere. Samfundsforskeren Bent Flyvbjerg, har i sin forskning modbevist de fem klassiske misforståelser, der ifølge ham, er ved brugen af casestudier som metode. De tre centrale misforståelser er blandt andet, hvorvidt casestudier kun kan benyttes til at verificere undersøgerens forudfattede meninger, hvordan casestudier ikke kan benyttes til at generalisere, og desuden hvordan casestudier kun kan benyttes i første fase, til udvikling af hypoteser. Flyvbjerg har gennem sin forskning modbevist alle tre misforståelser, og fremhæver i stedet, at casestudier oftest ikke verificerer undersøgerens forudfattede mening, men i stedet ofte falsificerer. Endvidere argumenterer han for, at enkeltcases sagtens kan benyttes til en formel generalisering, men det her afhænger af hvilken case og hvordan den er udvalgt. Altså kan det strategiske valg af en case bidrage væsentligt til generaliserbarheden.

Flyvbjerg påpeger, at casestudier er velegnede til udvikling af hypoteser, men ikke alene begrænser sig til disse undersøgelsesaktiviteter. Også her argumenterer han for, at det handler om, hvilken case man som undersøger vælger og desuden, hvorfor man vælger den - altså det strategiske valg af en case. (Flyvbjerg, 2010 s. 463-474)

Strategiske udvælgelse af case

Vi har valgt en paradigmatiske case (Flyvbjerg, 2010 s. 474-477) fordi, vi med vores kritisk realistiske afsæt, ønsker at belyse nogle tendenser, mekanismer og aktør-forhold mellem Iran og Afghanistan. Herat som er vores udvalgte case, er grundet sin geografiske placering en provins og by, som Iran historisk har haft en tæt relation til. Herat er desuden et kulturcentrum og en handelsby, som resulterer i, at mange interessenter er involveret i byen og provinsen. For at opnå en formel generalisering, vil vi gennem de regionale forhold, hvori aktører, mekanismer og tendenser mellem Iran og Afghanistan skitseres, fokuserer på at kunne generalisere disse til internationale forhold. Herat som udvalgt case vil i denne undersøgelse kunne benyttes som en formel generalisering, fordi den kan belyse nogle regionale interesser og aktører i Herat, hvoraf disse tendenser og mekanismer kan perspektiveres til et internationalt niveau. Dermed vil vores formål med generalisering ikke være på at kunne belyse, at hvis det sker i Herat, vil det også kunne ske andre steder. Vores formål med generalisering vil derimod være fokuseret på, at belyse tendenserne og mekanismerne mellem Iran og Afghanistan, som kan bidrage til en samlet forståelse af relationen mellem Iran og Afghanistan.

Dokumentstudier

Dokumentstudier som metode, skal i dette projekt fungere som et medium, der giver adgang til en beskrivelse af virkeligheden. Formålet ved at benytte dokumenterne som et medium, er at dokumenterne her kan give en så præcis beskrivelse af virkeligheden, der dermed vil bidrage til undersøgelsens samlede validitet og reliabilitet (Triantafillou, 2019, s. 147-150).

Dokumenterne som benyttes i projektet, udvælges på baggrund af den udvalgte case. Vores empiri kommer til at bestå af kvalitativ empiri, da dokumenterne kan give indsigt i hvilke politiske og geopolitiske konflikter, beslutninger samt udfordringer der er mellem Iran og Afghanistan. Dokumenterne er kodet efter de tematikker vi har valgt at strukturere analyse afsnittet efter; Sikkerhedspolitik, investeringer i Herat fra Irans side og Talibans rolle under

USA's tilstedeværelse. Vi er dog opmærksomme på at udvælgelsen af dokumenter ikke vil komme til at afspejle hele sandheden, men de vil kunne bruges til at belyse vores afgrænsede undersøgelsesobjekt. Derved kan nogle fragmenter af sandheden komme frem og være med til ny vidensfrembringelse.

Dog er det væsentligt, at undersøgelsen har gennemsigtighed med, hvilken kontekst dokumenterne er lavet i, og desuden om der har været et givent politisk mål ved etableringen af dokumenterne, som dermed har kunnet påvirke dokumenterne i en bestemt retning. Derfor er det også afgørende, at dokumenterne udvælges på baggrund af samme videnskabsteoretiske forforståelse, så de i dette projekt kan bidrage, til at øge undersøgelsens resultaters validitet (Triantafillou, 2019; 151-158).

En del af dokumenterne vil desuden i denne undersøgelse analyseres med stærk inspiration af Foucaults genealogi, som er en metodiske tilgang til dokumentstudier. Her udvælger han dokumenter der dels har fokus på statistiske analyser, men som samtidig også har en stærk videnspolitisk rolle i det moderne samfund. Der vil derfor i udvælgelsesprocessen lægges vægt på, at der udvælges officielle policy-dokumenter, ekspertrapporter og videnskabelige publikationer, da de dominerende politiske problemforståelser og vidensformer alle kommer klarest til udtryk i disse former for dokumenter (Triantafillou, 2019, s. 153-158).

Ydermere vil der i udvælgelsesprocessen fokuseres på en validering af dokumenternes autenticitet, samt systematisk litteratursøgningsstrategi.

Litteratur- og informationssøgningsstrategi

Der er til projektet blevet udarbejdet en litteratur- og informationssøgning. Da projektets empiri udelukkende består af dokumenter, er det vitalt for projektets kvalitet samt gennemsigtighed, at fremkomsten af disse dokumenter bliver systematiseret og kortlagt for læseren. Denne systematisering er delt op i 4 punkter: Kildetyper, informationsressourcer, søgestrategi og kildekritik (Kristensen & Hussain, 2019, s. 70).

De kilder der findes gennem litteratur- og informationssøgningen bliver brugt i projektets registrantanalyse samt casestudie. Til projektets casestudie vil der udelukkende blive brugt forskningsartikler samt monografier som kildetype. Monografiens styrke ligger i, at den repræsenterer et udførligt stykke arbejde indenfor det givne forskningsfelt og hjælper derved også med at få kortlagt de førende tanker og vinkler indenfor det givne felt og derved styrker

vores egen forforståelse for emnet. Forskningsartiklens force ligger i dens aktualitet og mere dybdegående analyse af et afgrænset område indenfor det givne forskningsfelt. Valget af begge disse kildetyper giver projektets analyse en bredde der sikrer, en stærk forforståelse, men også en dybde på vores valgte undersøgelsesområde værende. Forskningsartiklerne der bruges til projektets casestudie, tager derfor alle sammen afsæt i den afghanske by Herat og dens rolle i relationen mellem Iran og Afghanistan (Andersen et. al, 2019, s. 69). I projektets registrantanalyse er der udelukkende blevet brugt forskningsartikler som kildetype. Her er det ikke forskningsartiklens force indenfor aktualitet der er i fokus, men derimod dens indskrænkede og dybdegående fokus på et specifikt emne. Da registrantanalysen formål i projektet er at skabe en tidslinje med relevante nedslagspunkter for relationen mellem Iran og Afghanistan, er det i sagens natur ikke interessant at benytte sig af den nyeste og mest aktuelle forskning på området. Derimod fastsættes en specifik tidsramme i søgedatabaserne og derefter udvælges og kvalitetssikres empirien fundet indenfor denne. (Andersen et. al, 2019, s. 69).

For at fremskaffe de mest relevante kilder, samt sørge for at disse har den højeste kvalitet som muligt, er selve søgeprocessen en vital del af litteratursøgningsstrategien. I dette projekts litteratur- og informationssøgningsstrategi er der blevet gjort brug af flere 'filtre' og søgeteknikker, der tilsammen indskrænker og styrker den, i sidste ende, udvalgte empiri. (Andersen et. al, 2019, s. 71).

Et af de vigtigste filtre der er blevet gjort brug af i projektets søgestrategi er kravet om at litteraturen er peer reviewed. Ved at stille dette krav til den indsamlede empiri sikres der allerede der en standard for kvaliteten af den givne forskningsartikel. Dog fraskriver det ikke os som forskere at forholde os kildekritiske til den fundne empiri. Vores kildekritik af de givne søgeresultater fremgår senere i dette afsnit. (Find reference til peer review)

Kædesøgning har i denne litteratursøgning været et stærkt værktøj. Igennem kædesøgning har det været muligt at fremskaffe relevante artikler, som ellers ikke ville være kommet frem gennem vores filterede søgninger. Udover fremkomsten af ny relevant empiri, har kædesøgning også gjort det muligt at krydstjekke kilder på tværs af hinanden. Hvis bestemte artikler går igen på tværs af forfattere og årstal, må dette, som udgangspunkt, tolkes som en kvalitetserklæring. (Andersen et. al, 2019, s.71).

Et sidste værktøj, der er blevet gjort brug af i projektets søgestrategi, er boolske operatorer. Vha. disse har vi kunne tilføje, fjerne og sammensætte bestemte buzzwords som har relevans for vores projekt. På denne måde fraskæres irrelevant empiri, og udelukkende kilder der

indeholder de kriterier sat af de boolske operatorer står tilbage til gennemgang (Andersen et. al, 2019, s. 72).

Alle de kilder som er blevet udvalgt til at udgøre projektets empiri, har alle undergået en kildekritik bestående af en vurdering af kildens forfatter og udgiver. Da projektets formål bl.a. er at afdække forskellige nationalstaters interesse herunder Afghanistan og Iran, er det yderst relevant at baggrundstjekke de valgte kilders ophav. En skribent eller et bestemt tidsskrift kan have interesser i at vinkle begivenheder mm. på en bestemt måde for at fremme en, i nogle tilfælde, skjult interesser. Hvis dette forekommer ved noget af den udvalgte empiri, vil disse forbehold blive udtryk eksplicit. (Triantafillou, 2019, s. 150)

Nedenunder fremstår to tabeller der systematiserer den udvalgte empiri til henholdsvis registrantanalysen og casestudiet.

Der henvises til bilag 1., hvori alt vores analyseempiri er systematiseret.

Genealogisk metode

Genealogi betyder læren om menneskelige relationer ud fra afstamningen (Worsøe & Liep, 2013). En genealogisk analyse har dermed til formål at vise at nutidens selvfølgeligheder er historiske frembringelser, og at måden et givent fænomen forstås på er et resultat af historien (Villadsen, 2006:87).

Genealogien søger derfor efter at skrive nutiden med hjælp fra fortiden. Michel Foucaults beskriver det således:

"I would like to write the history of this prison, with all the political Investments of the body that it gathers together in closed architecture. Why? Simply because I am interested in the past? No if one means by that writing a history of the past in terms of the present. Yes if one means writing the history of the present." (Foucault, 1995, s.30).

Fortiden er derfor interessant fordi den indvirker på, hvordan aktører tænker, handler og vurderer.

Den genealogiske analyseforms vigtigste inspirationskilde er Friedrich Nietzsche.

Inspirationen kom fra hans mange historiske analyser af vestlig videnskab. Nietzsches syn på genealogien var ikke på søgning efter slægtens oprindelse, men på studiet af skabelsen af

forskellige holdninger og modsætningsfyldte holdninger til viden og moralske problemstillinger (Triantafillou, 2007)

Formålet med anvendelsen af genealogien som metode med udgangspunkt i Foucault er i denne undersøgelse, at problematisere aktuelle måder at tænke, og handle på. Gennem kritisk historisk analyse af udvalgte nedslag, i forholdet mellem Iran og Afghanistan og udøvelsen af magt derimellem, vil den genealogiske analyse sætte spørgsmålstejn ved de normer, tanker, og handlinger, som er blevet selvfølgelige (Triantafillou, 2007).

I forhold til afgrænsning af datamateriale er genealogier baseret på en omfattende læsning af historisk kildemateriale og selektiv dataindsamling. Dataindsamlingen er omfattende, da genealogien søger at undersøge hvordan udvalgte tænke- og handlemåder i de udvalgte historiske perioder har forandret sig (Triantafillou, 2007).

I denne analyse af forholdet mellem Iran og Afghanistan er det således utilstrækkeligt alene at gengive den historiske udvikling i forholdet mellem de to lande. Det er derfor vigtigt i genealogien at gengive hvordan de to lande har handlet, dvs. hvilke midler og teknikker har de brugt.

Genealogien skal være med til at eksemplificere det empiriske domæne og faktiske domæne, hvilket sætter konteksten for problemstillingen og muliggøre belysningen af det dybe domæne.

Nedslagspunkter i genealogien

Iran og Afghanistan deler en 941 kilometer lang grænse forbindelserne mellem landene går dermed flere århundrede tilbage (Wilde, 2009). Det har således været afgørende at afgrænse os til en række udvalgte nedslagspunkter. Nedslagspunkterne er de begivenheder som vi arbejder med i genealogien og bevæger sig kronologisk frem med årstal. De udvalgte punkter præsenteres herunder i en tidslinje over genealogien.

Analysestrategi

For at kunne besvare projektets problemformulering deles analysen op i fire dele. Inden analysen vil der være en redegørende del, som tager udgangspunkt i at få svar på undersøgelsens første arbejdsspørgsmål. Første analysedel vil undersøge Herat som sted. Anden analyserende del vil undersøge infrastrukturen i Herat. Tredje analyserende del som vil undersøge sikkerhedspolitik med udgangspunkt i Herat. Fjerde analysedel omhandler Talibans magtovertagelse i Afghanistan.

Analytiske overvejelser

Analysen vil tage udgangspunkt i en abduktiv tilgang. Først foretages en genealogisk undersøgelse af fænomenet med udgangspunkt i empiri, som gør analysetilgangen induktiv. Genealogien vil være vores empiriske og faktiske domæne, hvorefter vi med udgangspunkt i de tendenser, der fremgår i genealogien vil forsøge at analysere os ned i det dybe domæne, velvidende at vi ikke kan komme frem til det hele sandheden. Der benyttes en abduktiv tilgang, da det ikke kun er den historiske relation mellem Iran og Afghanistan, der undersøges gennem genealogien: Ud fra vores empiri og teori undersøges nemlig også hvilke årsager, strukturer og aktører, som har indflydelse på udviklingen og dermed også påvirkningen af vestens demokratisering af Afghanistan (Pedersen, 2018 s. 114-117).

Metodiske og teoretiske overvejelser til analysen

Genealogien tager udgangspunkt i empiri, og bliver baseret på omfattende læsning og derefter behandling af eksisterende litteratur. I behandlingen af empirien vil vi således undersøge sammenhænge og mønstre, som beskriver de udvalgte nedslagspunkter.

Analysen har fire overordnede tematikker, som der arbejdes ud fra. Den starter med PRR-teorien, hvor Tim Cresswells stedsbegreb, Yi-Fu Tuans teoriramme i overgangen fra rum til sted og John A. Agnews tredeling af sted benyttes i forhold til den afghanske by Herat. Denne del fungerer som en casebeskrivelse med en PRR-teoretisk ramme, og som begrundelse for hvorfor Herat er et betydningsfuldt sted for forståelsen af relationen mellem Iran og Afghanistan. Herefter vil første analysedel i sammenspil med genealogien danne grundlag for resten af analysen, idet der gennem det dybe domæne laves en dybdegående analyse af, hvordan sikkerhedspolitikken og infrastrukturen i Herat har været medspiller i Irans interesse i Afghanistan.

Genealogi

I det kommende afsnit vil udviklingen i forholdet mellem Iran og Afghanistan blive kortlagt i en genealogisk analyse med henblik på, at vise hvordan den historiske kontekst har indflydelse på nutidens affærer og erkendelse.

Kapitel 1: 1979 Irans revolution og Sovjetisk invasion af Afghanistan

Det kommunistiske statskup i 1978 i Afghanistan, og den efterfølgende sovjetiske invasion af afghanske territorier gjorde Afghanistan til kampplads for de daværende to supermagter USA og Sovjetunionen (Daheshyar i Haji-Yousefi, 2012). Kort efter den iranske revolution i 1979 begyndte det iranske styre at søge indflydelse i Afghanistan. Indflydelsen byggede på historiske og religiøse bånd i håb om direkte og indirekte at modvirke den øgede sovjetiske tilstedeværelse i regionen (MacLeod Robinson, 2020). Iran var stærkt ideologisk imod USA, men endnu mere imod kommunisme. Den Islamiske republik havde i samme årrække sejret med mantraet ”Intet øst, intet vest”. Irans officielle holdning var, at de støttede et uafhængigt Afghanistan og dets shiamuslimske folk (Mojdeh i Haji-Yousefi, 2012).

Irans nye islamiske regering afviste strategisk normale diplomatiske forbindelser med Afghanistan, da de var overbeviste om, at kuppet i 1978 var planlagt af sovjetterne (MacLeod Robinson, 2020). Den Islamiske republik Iran var imod det kommunistiske statskup i Kabul, og de var også den første stat, som fordømte Den Røde Hærs besættelse af Afghanistan. Den kommunistiske regering i Kabul anså ligeledes den islamiske revolutions sejr i Iran som en kritisk situation. De havde således et kritisk forhold til Iran, som resulterede i, at de to lande deporterede diplomater og stoppede aftaler (Haji-Yousefi, 2012).

Den iranske udenrigspolitik i Afghanistan i årrækken under Sovjetunionens besættelse var i høj grad påvirket af Irans nationale problemer. Den nydannede stat, Den Islamiske Republik

Iran, havde en række interne problemer. Derudover var udenrigspolitikken påvirket af krigen med Irak og tilstedeværelsen af fjender som USA og Saudi Arabien i Afghanistan.

Politiken var derfor kendetegnet ved en forsigtighed. I de første år af den islamiske revolution stod iranske ledere over for udfordringen med at balancere ideologi og geopolitik i forholdet til Afghanistan. Den sovjetiske invasion skærpede de ideologiske forskelle, da modstandsfolk erklærede en jihad mod den afghansk kommunistiske regering. USA og Sovjetunionen støttede modstående sider i krigen (Jalali, 2021). Iran støttede afghanske grupper med tilknytning til Tehran, såsom Shiitterne, som havde til formål at bane vejen for den sovjetiske tilbagetrækning og dermed sikre Iran en central rolle i post-besættelsesstaten (Haji-Yousefi, 2012).

Kapitel 2: 1989 Sovjet trækker deres styrker ud. Borgerkrig.

15. februar 1989 trækker Sovjetunionen deres tropper ud af Afghanistan, men 2,5 år senere falder det kommunistiske regime i Afghanistan. De mujahedinske oprørere overtager magten i april 1992 og danner en midlertidig regering (Haji-Yousefi, 2012).

Sovjetunionens sammenbrud i 1991 fjernede en supermagt som Irans nabo, og truslen mod Irans nationale sikkerhed blev dermed betydeligt reduceret (Milani, 2007). For første gang i næsten to århundreder var der ingen trussel fra Rusland. Irans regionale magtposition ændrede sig dermed fuldstændig, og ligeledes gjorde deres mulighed for politisk indflydelse i Afghanistan (Tarock, 1999).

Iran støttede de lovlige regeringer Mojaddadi og Rabbani under den mujahidinske æra. De forsøgte derudover også at skabe interne kompromisser mellem forskellige afghanske grupper (Haji-Yousefi, 2012).

Kapitel 3: 1995 Taliban kommer til magten

Den iranske regering var, ligesom mange andre aktører, overrasket over Taliban's offensive optræden i Kandahar i efteråret 1994. I dette meget tidlige stadie af Taliban kan en iransk holdning til bevægelsen ikke identificeres. I marts 1995 efter mordet på lederen af den iransk støttede gruppe Hizb-i Wahdat, anså Teheran nu Taliban som en trussel. Derudover forårsagede de sunni-fundamentalistiske holdninger i Taliban alvorlig ideologisk modstand mod Iran (Wilde, 2009). I august 1995 angreb Taliban Kabul, og den efterfølgende måned gik Taliban ind i den vestlige by Herat (Maley, 1996). Irans nationale bekymring for Taliban

blev derefter stærkt øget, da de nu havde erobret en by så tæt på den iranske grænse. Irans Udenrigsministerium advarede derfor offentligt Taliban om, at Teheran ikke ville tolerere dem, hvis de skabte sikkerhedsproblemer langs den Iranske grænse. Taliban svarede Teheran tilbage med en advarsel om, at de ikke skulle sende forstærkninger til Herat-oprørerne. Efter disse advarsler besøgte den daværende afghanske udenrigsminister Teheran for at diskutere situationen. Derefter inviterede man anti-Taliban-grupper til et tre dages topmøde i begyndelsen af juli 1996 (Tarock, 1999). Talibans fremgang i Afghanistan blev af den iranske regering betragtet som en af de største trusler mod den nationale sikkerhed. Det gav store udenrigspolitiske udfordringer for Iran, idet Taliban modtog støtte fra Pakistan, Saudi-Arabien og USA (Haji-Yousefi, 2012). Iran opfattede ikke blot Taliban som en trussel mod dets strategiske interesser, men som værende et værktøj brugt af USA til at svække Irans regionale position med støtte fra regionale aktører (Wilde, 2009).

Kapitel 4: 1998 Taliban dræber ni iranere

I sommeren 1998 gik forholdet mellem Iran og Taliban ind i en så kritisk tilstand, at de to lande var tæt på krig. 8 iranske diplomater og en iransk tv-korrespondent blev dræbt, da Taliban anklagede dem for at forsyne oppositionen med våben (Haji-Yousefi, 2012). Dette og den efterfølgende massakre på Hazaraerne i Mazar samt luftangreb mod den afghanske by Bamian, fik Teheran til at flytte tropper til den østlige provins nær den afghanske grænse. Dette var den største militære aktion i Irans historie. Medierne og den iranske folkestemning opfordrede til hævn og en militær intervention mod Taliban. Internationalt mente man, at dette var plausibelt, og at en besættelse af Herat dermed var mulig. Iran afstod fra en militær intervention på grund af risikoen for en langvarig konflikt med Afghanistan. Derudover truede Taliban med at angribe iranske byer med sovjetiske missiler. En krig mod Afghanistan blev betragtet af iranske generaler og militærstrateger som en uoverskuelig risiko (Wilde, 2009).

Kapitel 5: 2001 9/11 og NATOs invasion af Afghanistan

Det primære iranske udenrigspolitiske mål under Talibans regeringstid kan siges på den ene side at støtte anti-Taliban-koalitionen i Afghanistan. På den anden side var deres mål at

deltage i regionale og internationale møder for at finde en løsning på konflikten i Afghanistan (Haji-Yousefi, 2012).

Irans holdning var, at Talibans kontrol over Afghanistan ikke var legitim, og at den truede den regionale fred og sikkerhed (Jomhoori-e Eslami i Haji-Yousefi, 2012).

Terrorangrebene den 11. september 2001 og Talibans indflydelse på dette vidnede nu om, at de ikke kun var en regional, men også en systemisk trussel. Fra et vestligt synspunkt var Taliban nu en trussel mod fred og sikkerhed, hvilket forårsagede den amerikanske invasion af Afghanistan samme år (Haji-Yousefi, 2012).

USA og NATO's invasion ledte til Talibans fald i Afghanistan. Den største ideologiske trussel mod Iran var nu elimineret (Jalali, 2021). Iran gjorde det tydeligt, at de var klar til at hjælpe USA. Iran gik med til at lukke sine grænser, så Osama Bin Laden og Al-Qaeda-tilhængere ikke kunne flygte gennem iransk territorium. Derudover ville Iran få sine allierede i Afghanistan til at støtte USA's krig mod Taliban. Ydermere var Iran afgørende i den USA-støttede politiske proces, som etablerede den post-Talibanske regering i november 2001. Her samarbejdede Iran med Pakistan om at danne en ny og bred koalitionsregering i Kabul. Derfor udviste Iran, i begyndelsen af den amerikanske invasion, en mere samarbejdsvillig tilgang til et Afghanistan under amerikansk kontrol (Haji-Yousefi, 2012).

Det bilaterale iransk-amerikanske forhold så ud til at blive et lovende samarbejde, og de to landes interesser i Afghanistan synes at være i overensstemmelse. Iran blev udnævnt som en del af "axis of evil" sammen med Irak og Nordkorea af USA's præsident George W. Bush i januar 2002 (Jalali, 2021).

Som følge af dette opfattede Iran tilstedeværelsen af amerikanske soldater på dets østlige grænser, som snart blev suppleret med amerikanske soldater i Irak på Irans vestlige grænse i 2003, som værende stærkt problematisk. Bekymringen for USA's omringning stødte sammen med Irans interesse i et stabilt og fremgangsrigt Afghanistan. Disse modstridende interesser førte til modstridende handlinger (Akbarzadeh & Ibrahimi, 2020).

Kapitel 6: 2021 NATO trækker sig og Taliban tager magten tilbage

Næsten tyve år efter den amerikanske invasion, annoncerede Joe Biden den 14. april 2021, at USA ville trække sine soldater tilbage fra Afghanistan inden tyveårsdagen for 11. september

2001. I begyndelsen af 2020 indgik den tidligere Trump-regering en fredsaftale med Taliban, hvori de ikke måtte huse terrorister rettet mod USA og dets allierede, som en betingelse for tilbagetrækningen. I midten af august 2021 erobrede Taliban de fleste af Afghanistans provinshovedstæder og overtog Kabul den 15. august.

Den afghanske regering brød sammen, og præsidenten flygtede ud af landet.

Biden erklærede den 31. august 2021, at de sidste amerikanske kamptropper havde forladt landet (U.S. Withdraws from Afghanistan as the Taliban Take Control, 2021).

Analyse

Det kommende kapitel indeholder analysen, som er inddelt i tre afsnit. Følgende afsnit er projektets første analysedel, hvori PRR opererer som en del af casebeskrivelsen og som forståelsesramme for Herats betydning for Afghanistans udvikling. Her vil Tim Cresswells udlægning af stedsbegrebet, Yi-Fu Tuans teoretisering af overgangen fra rum til sted samt John A. Agnews tredeling af sted blive anvendt i forhold til Herat.

Herat som sted

Herat i stedsperspektiv og dets overgang fra rum til sted

Steder indebærer en måde at forstå verden på, hvor forbindelser mellem mennesker og sted er i fokus med betydning og oplevelse til følge (Cresswell, 2015, s. 18). Disse komplekse samspil mellem mennesker og omgivelser kan udfolde sig på individniveau, men i forbindelse Herat-casen, trækkes forholdet op på statsligt niveau med Iran som sekundært subjekt. Jævnfør genealogien blev Herat særlig relevant i 1995, hvor Taliban erobrede byen. Den afghanske by Herat ligger tæt på den iranske grænse, hvilket i sammenhæng med Talibans fremgang i Afghanistan derfor øgede den iranske regerings bekymring for den nationale sikkerhed. I lyset af stedsbegrebet kan man argumentere for, at Iran tilskriver Herat som sted betydning på baggrund af geopolitiske og sikkerhedspolitiske bekymringer. Dette eskalerede yderligere i 1998 ved Talibans drab på 9 iranere. Det iranske folk ønskede retfærdighed og en militær intervention mod Taliban. Hertil blev Herat den placering som sandsynligvis skulle besættes af Iran. Den iranske militærintervention blev dog ikke udført grundet en stor risiko for længerevarende konflikt med Afghanistan. Efterladte betydningsfulde aftryk i form af eksempelvis drabet på de 9 iranere opererer som et led i

stedsliggørelsen af Herat. Med Yi-Fu Tuans teoretisering af overgangen fra rum til sted ville man kunne se på afghanske folks tilskrivelse af værdi og mening til Herat, men i denne undersøgelse er Irans synspunkt væsentlig (Tuan, 1977, s. 6 I: Cresswell, 2015, s. 15). Fra Irans perspektiv gennemgår Herat overgangen fra at være et abstrakt rum til at blive et betydningsfuldt sted: Man kan argumentere for, at Herat som placering særligt i 1995 bevægede sig fra at være et rum til at blive et betydningsfuldt sted i forbindelse med Talibans erobring af byen. Dette udløste geo- og sikkerhedspolitiske bekymringer for Iran. Man skal dog samtidigt have in mente, at Herat var betragtet som en integreret del af Iran i 1857 (Milani, 2006, s. 252), hvilket derfor ikke gør Herat til et direkte *uddifferentieret* rum for Iran. Dette vil påpeges yderligere under begrebet *location*. Dernæst intensiveres denne betydning i takt med Talibans fremgang i Afghanistan og med drabene på de 9 iranere i 1998. Disse komponenter fører til, at Herat bliver til et kardinalpunkt og dermed en meningsfuld placering for Iran, da de ønsker at besætte byen, selvom dette ikke efterleves. Som Tuan (1977) beskriver, kan man forstå enhver pause i rummets bevægelse som et sted. I genealogiens kortlægning af udviklingen i forholdet mellem Iran og Afghanistan blev bevægelse lokaliseret i form af specifikke nedslagspunkter, hvor Herat indtræder som en pause i rummets praksis, og dermed som et sted.

Tredelingen af Herat som betydningsfuldt sted

For at forstå og definere Herat som sted kan Agnews tredeling af sted med udgangspunkt i begreberne *location*, *locale* og *sense of place* benyttes (Agnew, 1987, s. 28). Her fokuseres på Herat som *meningsfuld placering* og neksus i struktureringen af sociale relationer på statsligt niveau - særligt i forhold til Iran (Cresswell, 2015, s. 11-12).

Herats location omfavner det geografiske areal, hvori omgivelserne fungerer som ramme for den sociale og politiske arena. Det er med andre ord stedets beliggenhed: Byen Herat er den tredje største by i Afghanistan med omkring 493.600 indbyggere. Derudover er byen Herat hovedstaden i provinsen under samme navn, som grænser op til Iran mod vest, Turkmenistan mod nord og andre provinser i Afghanistan mod syd og øst. I Herat provinsen er der 2,1 millioner indbyggere, og den etnografiske fordeling er hovedsageligt tajkisk.

Herat ligger i en region, som er historisk kendt som Khorasan, der strækker sig over det nordøstlige Iran og det sydlige Turkmenistan og Uzbekistan (Samimi, Ando & Kawish, 2019, s. 143). *Location* refererer til makrostrukturers indflydelse på et sted i form af økonomisk position og praksis udledt i forhold til andre steder (Agnew, 1987, s. 5). En af de

makrostrukturer er Irans hovedformål om at realisere omfattende økonomisk indflydelse i Afghanistan. Herunder at blive hovedkilden til transport af varer og ydelser gennem den Persiske Golf, Afghanistan, Centralasien, Kina og Indien. Dette ville desuden styrke Irans politiske og sikkerhedspolitiske interesser (Milani, 2006, s. 251). Det er på Herats location at Irans indflydelse er særligt fremtrædende. Som allerede nævnt tidligere er Herat ikke et uddifferentieret rum for Iran, da Herat faktisk var betragtet som en del af Iran indtil 1857: Briterne drev Irans tropper ud af Herat, hvilket resulterede i, at Iran og Storbritannien underskrev en fredsaftale i marts 1857. Selvom Iran ikke havde geografisk krav på Herats location, så forbeholdt de sig retten til at intervenere i Afghanistan, hvis Irans grænse blev overtrådt. Siden da har Iran ønsket at omdanne Herat til en bufferzone til deres fordel (Milani, 2006, s. 252). Igennem Agnews forståelsesramme og begreb location kan man sige, at Herats location er et geografisk areal, som præges af Irans makrostrukturelle indflydelse i forhold til økonomi, infrastruktur og sikkerhedspolitiske anliggender. Irans praksisser og interesser influerer Herats omgivelser, hvilket uddybes yderligere gennem begrebet locale.

Locale repræsenterer de materielle omgivelser samt et steds mikrostrukturer for sociale relationer og interaktioner. I forhold til Herat og Iran er de sociale relationer institutionelle og statsligt forankret. Begrebet dækker over de synlige aspekter af et sted eksempelvis som dets infrastruktur (Agnew, 1987, s. 5, s. 28; Cresswell, 2020, s. 117). Et sted genkendes oftest på dets materielle struktur, og byen Herat er berømt for dets kulturarv og maleriske landskab (Samimi et al., 2019, s. 143). I kølvandet på Talibans fald i 2001 blev Irans mulighed for at udvide deres indflydelse i Afghanistan realiseret med Herat som omdrejningspunkt (Milani, 2006, s. 251). Herats locale blev særligt påvirket af Irans praksisser og indflydelse i 2002, hvor Iran investerede 560 millioner dollars til genopbygning af Afghanistan (Milani, 2006, s. 251). Disse mikrostrukturelle elementer i infrastrukturen påvirkede dermed formen af stedet, hvori borgernes relationer på individplan lever deres liv. Samtidig påvirker disse også på statsligt plan i forhold til Irans politiske, infrastrukturelle og sikkerhedspolitiske interesser, som nævnt i forhold til location. Iran har finansieret adskillige vej- og jernbaneprojekter, som eksempelvis Dogharun-Herat motorvejen og Khaf-Herat jernbanen, som blev færdiggjort i slutningen af 2020 (Jalali, 2021, s. 319). Disse transportprojekter synliggør hvordan Iran og Afghanistan forbinder sig gennem de materielle strukturer med udgangspunkt i Herat. Iran planlagde også at opgradere transitbroerne over Helmand og Parian floderne for at konstruere en skattefri handelsrute fra Chabahar i Iran til den sydsvestlige grænsepost Malik i Afghanistan (Kutty, 2014, s. 148). Udover de materielle strukturer kan man se direkte på

handelsvarer, transportkøretøjer, mennesker etc., som passerer igennem Herat, da de også markere et steds locale:

"Herat's bazaars are reportedly loaded with Iranian products, and the presence of the Iranian Revolutionary Guards is noticeable as well. It is estimated that between "100 to 400 trucks" and "at least 500 cars" cross Iranian borders to and from Herat daily." (Milani, 2006, s. 253).

På baggrund af ovenstående kan man igennem Agnews begreber se, hvordan Irans makrostrukturelle indflydelse på Herats location implementerer sig i Herats locale i form af veje, jernbaner, handel og økonomisk udvikling mm.

Sense of place er ifølge Agnew den subjektive orientering, som udledes af eksempelvis at bo et sted. Det er de betydninger, som associeres med et sted. Disse betydninger opstår i forholdet mellem mennesket og stedet (Agnew, 1987, s. 5-6; Cresswell, 2015, s. 14). I forbindelse med casen sættes *sense of place* begrebet op på statsligt plan med Iran som betydningstillægger. Det centrale ved Irans *sense of place* af Herat bunder i byens geografiske beliggenhed (location), da den ligger tæt ved Irans grænse. Her kan man igennem Agnews begreb argumentere for, at Iran tillægger Herat sikkerhedspolitisk betydning. Det kunne ses i forbindelse med Talibans erobring af byen i 1995, som nævnt i ovenstående afsnit. Herudover tillægger Iran byen Herat særlig betydning i form af økonomiske og infrastrukturelle muligheder: *"The western Afghan province of Herat lies at the heart of Iran's economic interests."* (Kutty, 2014, 148). Herat optræder derfor som kardinalpunkt for Irans interesser og som forbindelsesled mellem landene. Irans *sense of place* af Herat som sted på statsligt niveau består dermed af økonomisk og sikkerhedspolitisk betydning.

Delkonklusion

Ved hjælp af genealogien blev rummets bevægelse synliggjort i nedslagspunkter, hvor Herats betydning fremtræder som en pause og derfor et sted i rummets praksis. Ydermere baner Agnews tredeling af sted vejen for at beskrive byen Herat som meningsfuld placering i forhold til Iran: Herats location er et geografiske areal, som influeres af Irans makrostrukturelle indflydelser og interesser i forhold til økonomi, infrastruktur og sikkerhedspolitik. Herats locale viser, hvordan netop den makrostrukturelle indflydelse

implementerer sig som mikrostrukturelle elementer i Herats infrastruktur, som samtidigt synliggør, hvordan byen er et bindeled mellem Iran og Afghanistan. Irans sense of place af Herat er præget af sikkerhedspolitisk betydning på baggrund af byens beliggenhed ved Irans grænse. Herudover tilskriver Iran byen Herat betydning i forhold til økonomiske og infrastrukturelle muligheder. Således er Herats betydning som meningsfuld placering gennemgået med Agnews tredeling af sted. Herat er hermed et betydningsfuldt sted i forhold til Iran og Afghanistan, hvilket dermed er en betydningsfuld case for undersøgelsen.

Herat infrastruktur

I følgende afsnit vil herat-casen blive analyseret gennem neoklassisk realisme med udgangspunkt i Irans investeringer i infrastruktur.

Irans position i det internationale system ændrede sig markant i 2001. Talibans fald i Afghanistan og USA's indtræden ændrede Teherans trusselsbillede: *"Tehran benefitted significantly from the overthrow of the Taliban regime and expanded political, diplomatic and economic relations with Kabul* (Verma, 2021, s.12). Talibans fald i Afghanistan betød et økonomisk og politisk opsving til Iran. Der i nul-sums perspektivet styrkede deres regionale magtposition på bekostning af Afghanistans egen nationale magtposition. Da Taliban ikke længere var ved magten, udgjorde de ikke den samme trussel overfor Iran som før: *"The prevalence of Sunni Muslims and Baluchis across Iran can constitute a serious threat to Iran's national unity and territorial integrity"* (Ebrahim Abassi, 2011, s. 180). Forøgelsen af magt i det regionale system skabte et nyt trusselsbillede set fra Teheran. USA's tilstedeværelse i Afghanistan har de sidste 20 år været den altoverskyggende trussel mod Iran. USA's tilstedeværelse i Afghanistan blev fra Irans perspektiv set som en eklatant eskalering af trusselsniveauet, idet USA og Iran anså hinanden som ideologiske fjender i det internationale system:

"Bilateral relations hit the nadir when President George Bush included Iran along with North Korea and Iraq in the 'axis of evil' in January 2002. Bush also referred to Pakistan as the US' closest non-NATO ally which raised Iran's suspicions with respect to Pakistan and the US" (R. Verma, 2021, s.12).

Irans regionale magtposition blev forstærket, da truslen fra det talibanstyrede Afghanistan forsvandt i 2001. Dog har forholdet mellem Iran og USA de sidste 20 år betydet, at Irans trusselsbillede har ændret karakter, men ikke aftaget i styrke. Hvis man kigger på det igennem et nul-sums-perspektiv, vil man kunne argumentere for, at både Irans og USA's indflydelse i Mellemøsten og Centralasien er steget proportionelt med hinanden; begge på bekostning af Afghanistans magtposition regionalt såvel som nationalt.

Siden USA's invasion og talibanstyrets fald har Irans udenrigspolitik rettet mod Afghanistan haft en overvejende karakter af blød magt: *"After the fall of the Taliban in 2001, Iran has expanded its influence in Afghanistan. [...] Iran has primarily relied on soft power tools such as cultural diplomacy, information gathering, economic aid, trade, investment in business and infrastructure development (R. Verma, 2021, s.14).* Denne opfattelse af Irans tilstedeværelse i Afghanistan er gennemgående i empirien: *"Iran's behaviour towards (and especially within) Afghanistan is characterised by ambiguity. It provides political and economic support"* (R. Toscano, 2012, s. 3). Ved at gå dybere ned i Irans konkrete handlinger i Afghanistan samt tilføje et neoklassisk realismeperspektiv, vil vi kunne frembringe et bud på de tanker, der ligger forud for Irans førte udenrigspolitik.

Specielt det nordvestlige Afghanistan, som grænser op til Iran har de sidste 20 år været et uundgåeligt område, når det kommer til at forstå Irans interesser i landet. Den afghanske by og provins Herat har de sidste 2 årtier fungeret som et kardinalpunkt, når det kommer til relationen mellem de to lande. Grundet byen og provinsens placering og størrelse, spiller den en markant rolle i Irans politik i Afghanistan. Udover at Afghanistan i forvejen udgør et stort eksportmarked for Iran, så øjner Iran også et stort fremtidigt eksportpotentiale i landet. Fra Irans perspektiv har dette potentiale dog ikke kunne udmønte sig så længe, at Afghanistans interne forhold har været så ustabile, som de har de forgangne 20 år (R. Toscano, 2012). I et forsøg på at etablere nogenlunde solide forhold i nordvest-Afghanistan, har Herat været genstand for massive iranske investeringer gennem de sidste par årtier. Bl.a. udbyggelse af infrastruktur i form af jernbaner, motorveje og broer har været i fokus. Her har Iran leveret både økonomisk støtte, men også vidensressourcer i form af ingeniører mm. (Kutty, 2014, s. 147).

Selvom Irans investeringer i diverse infrastrukturprojekter i Afghanistan umiddelbart virker som en fordelagtig situation for begge parter, skal det i sidste ende udelukkende ses som et skridt imod mere regional indflydelse fra Irans side. Disse investeringer skal ses som en *offensiv handling* i forsøget på at øge deres indflydelse og regionale magtposition. Ved

gradvist at øge deres magtposition i Afghanistan, vil det forskyde magtbalancen både nationalt og regionalt. I takt med at Irans investeringer er steget gennem 00'- og 10'erne, må det antages, at USA's magtposition, i hvert fald i den nordvestlige del af Afghanistan, har været aftagende (R. Toscano, 2012, s. 11).

Efter Talibans fald startede Iran og USA's kamp om indflydelse i Afghanistan. Iran havde stabilitet og udvikling af den bilaterale relations økonomiske aspekt, som et fundamentalt mål, hvor Herat var et kardinalpunkt i denne udvikling (Milani, 2006, s. 249).

Videreudviklingen af relationen mellem Iran og Afghanistan kan ses som et udtryk for, at Iran ville fremme en power balancing-proces, hvor de ville positionere sig stærkere i forhold til den afghanske regering. Dette vil betyde ud fra nul-sums rationalet, at USA blev svækket, hvilket var i Irans interesse (Milani, 2006, s. 249).

Som nævnt tidligere, forpligtede Iran sig i 2002 til at bruge 560 millioner dollars til genopbygning af Afghanistan, hvor hovedvægten af disse investeringer var målrettet Herat. Dette skulle udvikle infrastruktur som broer, veje, energiudvinding og landbrug. Dette ville muliggøre en øget og mere effektiv handel mellem landene, hvilket er et klart eksempel på Irans offensive tilgang til udenrigspolitiske interesser i Afghanistan (Milani, 2006, s. 251). Ud fra det neoklassiske realistiske perspektiv være et counterbalancing-træk, hvor Iran vil modvirke USA's øgede indflydelse. Iran styrker hermed relationen til Afghanistan, hvilket har til formål at få Afghanistan til at positionere sig som allierede frem for rival i det regionale system (Lobell, 2009, s. 54-55). Yderligere investerer Iran i infrastrukturelle forbindelser mellem Iran og Herat i form af en motorvej og en jernbane. Disse initiativer skal muliggøre et skifte i Irans positionering i det regionale system, da dette kan åbne for handelsforbindelser til Centralasien. Det betyder, at Iran kan indtage en delvis hegemonisk position i Mellemøsten, da de omkringliggende stater ikke har kapacitet til at konkurrere på handelsparametrene (Milani, 2006, s. 252). Initiativerne Iran tog var afhængige af det regionale og internationale system, fordi Talibans fald medførte en betydelig svækkelse af Saudi Arabien og Pakistan, som var Irans store rivaler i Afghanistan (Milani, 2006, s. 246). USA's efterfølgende invasion af Irak og fjernelsen af Saddam Hussein medførte en tydelig ændring i Irans trusselsbillede både på regionalt og systemisk niveau. Magtbalancen i Mellemøsten blev ydermere ændret.

USA's intervention i Mellemøsten åbnede, utilsigtet, Irans muligheder, så de kunne indtage en mere indflydelsesrig position. Derved er initiativerne et tydeligt eksempel på offensiv power balancing (Milani, 2006, s. 246-247, 254).

Disse investeringer øgede Irans allerede stærke indflydelse i Afghanistan, som dermed blev afhængig af Iran økonomisk. Et eksempel fremgår af Ali A. Jalali's artikel "The Geopolitics of Afghan-Iranian Relations", der omhandler en begivenhed i 2002, hvor Iran forsinkede olieleveringen til Afghanistan. Dette førte til en stigning på 60% af brændstof i Herat, men begrundelsen for denne forsinkelse var et counterbalancing-træk mod USA. Det skyldes, at Iran mente, at brændstoffet støttede den amerikanske hær, hvilket ikke var i deres interesse (Jalali, 2021, s. 318). Der kan også tages en anden vinkel via trusselsidentifikationsmodellen, hvilket underbygger grundlaget for Irans intervention i Afghanistan. Det pointeres, at Iran ser Afghanistan med USA's tilstedeværelse som en klar regional trussel, hvoraf denne trussel dækker over de økonomiske og militære parametre (Haji-Yousefi, 2012, s. 71). USA's tilstedeværelse i Herat var derfor med til at forværre trusselsbilledet for Iran på det regionale og internationale niveau. Dette skyldes de regionale konsekvenser, det ville have for Iran at blive hæmmet i deres udvikling af en handelsforbindelse til Herat. Ydermere har Iran og USA haft spændinger omkring Irans atomprogram, hvilket fik USA til at hæve deres trusselsniveau overfor Iran (Akbarzadeh, 2017, s. 212-213). Iran har derfor haft interesse i at svække USA i Afghanistan, da de har en militærbase i Herat, hvilket giver dem en stærk magtposition.

Iran laver et offensivt counterbalancing-træk ved at støtte Taliban's krig imod USA. I forhold til nul-sums rationale svækkede det USA, men styrkede Iran, idet USA's ressourcer gik til krig mod Taliban (Akbarzadeh, 2017, s. 208-209). Dette leder tilbage til trusselsidentifikationsmodellen, da Iran vurderede USA's tilstedeværelse i Afghanistan, som en større trussel imod staten end at støtte Taliban i sin daværende position.

Delkonklusion

Der kan argumenteres for, at Irans investeringer i både byen og provinsen Herat binder i Irans regionale magtposition. For det første giver investeringerne i infrastrukturen en styrket samhandel mellem Iran og Afghanistan. For det andet giver investeringerne Iran en øget politisk, økonomisk og kulturel indflydelse i det nordvestlige Afghanistan. Irans intervention kan ses som værende primært offensivt præget, da deres counterbalancing og balancing of power tager form af aktiv frem for passiv handling. Dette forskyder magtbalancen internt i Afghanistan imellem USA og Iran, og derved også magtforskydningen på et regionalt plan – begge til Irans fordel.

Irans sikkerhedspolitik

I følgende afsnit vil Herat-casen blive analyseret gennem neoklassisk realisme med udgangspunkt i Irans sikkerhedspolitik.

Irans interesse i byen Herat handler i høj grad om Irans sikkerhedspolitik. Som nævnt i genealogiens kapitel 3 steg Irans sikkerhedspolitiske bekymring stærkt, da Taliban i 1995 erobrede Herat. På daværende tidspunkt advarede Irans udenrigsministerium Taliban om, at de ikke ville tolerere, hvis de skabte sikkerhedsproblemer langs den iranske grænse (Maley, 1996). Siden har det iranske trusselsbillede ændret sig, men ikke den iranske interesse i byen Herat. Da USA gik ind i Afghanistan og den midlertidige Karzai-regering blev konstitueret, omformulerede Iran sin afghanske politik til fire hovedmål. Et af disse punkter omhandlede Herat. Målet var at omdanne Herat til en bufferzone for at undgå direkte konfrontation med USA, samt at påvirke Kabul til gradvist at reducere USA's indflydelse (Milani M. M., 2006, s. 252). Siden USA og NATO's invasion af Afghanistan har Iran således bekymret sig for USA's indflydelse og tilstedeværelse i byen Herat.

Som det fremgår af teori afsnittet, er en af grundantagelserne i neoklassisk realisme, at statens mål er at styrke hele statens sikkerhedsniveau gennem deres udenrigs- og indenrigspolitiske beslutninger (Lobell, 2009, s. 56-57). Irans omformulering af deres politik til Afghanistan omhandlende Herat kan derfor siges at være første fase mod at styrke statens sikkerhedsniveau efter tilstedeværelsen af USA i nabolandet.

Irans trusselsvurdering af USA ændrede sig således. Hidtil havde USA i høj grad fungeret som en systemisk trussel, qua deres position i det internationale system, hvor USA's stærkeste våben over for Iran har været at påvirke Irans økonomi gennem sanktioner. Siden 1984 er disse sanktioner blevet brugt overfor Iran, som en straf for deres ageren. Iran er anklaget af USA for at forsøge at udbrede den islamiske revolution til andre lande og fremme islamisk radikalisme. Iran er også blevet anklaget for at sponsorere og støtte international terrorisme. Irans nægtelse om at fordømme HAMAS-selvmoedsbombere, som af terrorister, er blevet brugt som et bevis på Irans støtte til terrorisme (Jahangir, 1997, s. 185-186).

“Washington has accused the Islamic Republic of attempting to export the Islamic revolution to other Muslim countries and promoting Islamic radicalism in such secular nations in the Middle East and North Africa as Algeria, Bahrain, Egypt, Jordan, Kuwait, Tunisia, Turkey, and others, through direct and indirect assistance to local militant Islamic

elements. [...] Tehran has also been accused of sponsoring or supporting international terrorism and subversion against its enemies and opponents.” (Jahangir, 1997, s. 186).

Med tilstedeværelsen af USA i Afghanistan overgår USA fra at være en systematisk trussel for Iran til nu at være en regional trussel, hvilket, ud fra nul-sums rationalet, svækker Irans position i regionen. I genealogien blev det imidlertid belyst, at USA's invasion gjorde det muligt for Iran at styrke sin position i Afghanistan, da truslen fra Taliban blev fjernet. Irans umiddelbare magtforøgelse i det regionale system gav blot en anledning til en ny trusselsvurdering. En regional trussel var fjernet, men en ny og større trussel ankom.

”Although Iran is in a more favorable strategic position in Afghanistan and in Iraq than it has been in decades, Tehran must remember that the United States has virtually encircled Iran with more than 150,000 troops in both Iraq and Afghanistan.” (Milani M. M., 2006).

Bekymringen for det amerikanske militærs tilstedeværelse i regionen var modstridigt med Irans interesse i et stabilt Afghanistan. Disse modstridende interesser førte til modstridende handlinger. Iran blev en aktiv tilhænger af politisk og økonomisk genopbygning af Afghanistan, men var stærkt imod tilstedeværelsen af amerikansk militær i Afghanistan (Akbarzadeh & Ibrahimi, 2020, s. 767-768).

En af USA's vigtigste militærbaser var Shindand-basen i Herat provinsen (Haji-Yousefi, 2012, s. 71). Shindand-basen ligger omkring 100 kilometer fra grænsen til Iran og er den største luftbase i Afghanistan (Maitra, 2005, s. 27-28). Genopbygning af militærbasen var en trussel for Iran, idet USA med krigsskibe i Golfen samt deres tilstedeværelsen i Shindand-basen øst for Irans grænse, omringer Iran (Beaver i Maitra, 2005, s. 29). Derudover mødte Shindand-basen stor kritik fra Iran, og da Bush-administrationen genopbyggede den, florerede der rygter om, at USA ville bruge den til et angreb mod Iran. Disse rygter resulterede i, at Iran intensiverede støtten til Afghanistan, hvilket var et led i en counterbalancing mod USA (H. Sadat & Hughes, 2010).

At USA's militære tilstedeværelse i Herat provinsen ikke direkte modsvarer af iransk militærmagt kan i høj grad forklares med den neoklassisk realistiske opfattelse af verdensordenen. Her er opfattelsen, at stater er selvbevidste om sin position i det internationale system og ikke blot er aktører i en anarkisk verden (Waltz, s. 66). Iran er bevidste om magtforholdet mellem dem og USA og ønsker dermed ikke en direkte militær

konfrontation. Irans handlinger kommer således til fremstå defensive, hvilket de ikke er. De er dermed bevidste om deres egen position, og hvilke muligheder de har for regional indflydelse. Iran bruger derfor støtte til Taliban som en offensiv handling mod USA for aktivt at ændre sin position.

Selvom Iran og USA's forhold var kritisk, havde de to lande overlappende strategiske mål og flere fælles interesser i Afghanistan. Begge parter havde interesse i et stabilt Afghanistan uden terror og Taliban. Disse fælles interesser blev dog undermineret af spændingerne imellem dem, og Irans bekymring for USA's tilstedeværelse, hvilket fik Iran til at ændre strategi:

“The Iranian leadership feared that the United States would exploit its presence in Afghanistan to project influence into Iran or even drive a wedge between Tehran and Kabul. Iran’s tentative links with the Taliban developed in response to this fear, as a back-up plan to disrupt and distract the US troops in Afghanistan to keep them away from Iranian borders.” (Akbarzadeh & Ibrahimi, 2020, s. 766).

Dobbeltheden og den skiftende tilgang i Irans politik rettet mod Afghanistan tydeliggør det dilemma Iran står i. På den ene side har de interesse i et stabilt Afghanistan, hvilket vil gavne dem, men på den anden siden er bekymringen for den trussel USA udgør for stor. Iran er derfor nødsaget til at maksimere sin magt for at sikre sig selv, grundet deres position i det internationale system (Mearsheimer, 2021 s. 52). De ideologiske og historiske kampe med Taliban må derfor tilsidesættes, da de ikke kan stole på USA's intentioner. Irans selvopfattelse som regional hegemon bliver derfor angrebet af USA i nul-sums rationalet, for hvis USA tilegner sig magt i regionen vil det være på bekostning af Irans magt. Iran er derfor bevidste om grænserne for deres indflydelse og strategiske interesser i Afghanistan. Det betydelige skifte i deres tilgang til Taliban og støtten til dem, på trods af den øgede ustabilitet i regionen, er derfor et udtryk for en truet regional magt, der forsøger at sikre deres egen position i en kompleks situation. Iran er i sidste ende interesseret i at blive anerkendt som den mest magtfulde stat i regionen, og så længe USA er til stede i Afghanistan, er dette mål kompliceret at indfri. Så længe Iran er i strid med USA og resten af vesten, vil tilstedeværelsen af amerikanske soldater i Afghanistan udgøre en udfordring for Irans økonomiske og politiske indflydelse i regionen (Carter, 2012, s. 985).

USA og deres tilstedeværelse i regionen kan dog ikke udelukkende forstås som værende en systemisk og regional trussel for Iran. Tilstedeværelsen truer ikke bare Irans ydre grænser, men USA og vestens forsøg på demokratisering i Afghanistan udgør sågar det, som kan betegnes som en domestisk trussel. Ifølge Carter (2010) er Iran ikke interesseret i et stabilt spirende demokrati, da det vil sende et budskab til den unge rastløse befolkning i Iran, om at progressiv forandring er mulig. Derudover vil et demokratisk Afghanistan sætte Irans shiamuslimske allierede i en ufordelagtig politisk position i Afghanistan, da majoriteten af befolkningen er sunnimuslimske. Iran forsøger derfor bevidst at bevare et politisk svagt Afghanistan ved at skabe etnisk og sekterisk splittelse. Et af Teherans vigtigste mål er at bevare sin egen magtposition i landet. Derfor er de interne anliggender i staten det, som primært ligger til grund for en revurdering af trusselsniveauet (Lobell, 2009, s. 50-51). Næsten 70 % af Irans 68 millioner indbyggere er under 30 år, og ifølge en undersøgelse af deres politiske overbevisninger, informationskilder og kommunikationsnetværk er det tydeligt, at flertallet af unge iranere er visionære, liberalt sindede og anti-regime orienterede. Disse fremherskende karakteristika for den unge iranske befolkning og massepolitiske demonstrationer i Iran, har de facto skabt en opposition (Cohen, 2006, s. 3)

Although Iranian youth are focused primarily on their domestic concerns, they are not indifferent to international events, which they view through the lens of nationalism and pride. [...] Young Iranians have watched their government drive the country into international isolation, and they view the regime and its policies as the ultimate blow to Iranian pride (Cohen, 2006, s. 6-7).

Teherans bekymring for domestiske trusler, såsom folkelig opbakning, har således indflydelse på, hvordan de agerer overfor andre stater. Hvordan Teheran forholder sig til USA's tilstedeværelse i Afghanistan kan derfor også siges at have intentioner om at påvirke positioneringen på et andet niveau, det domestiske.

Delkonklusion

I et sikkerhedspolitisk perspektiv kan man derfor argumentere for, at Irans politik i forhold til USA's tilstedeværelse i Afghanistan og særligt Herat i høj grad er påvirket af strukturerne i det internationale system. Iran er bevidste om deres egen position, men for at sikre sin overlevelse tilstræber de at maksimere magten. Iran bidrog til Afghanistans genopbygning

efter talibanstyrets fald i 2001. Bekymringen for USA's tilstedeværelse og deres nye position som regional trussel gav Teheran anledning til et strategisk skifte for at opretholde sin position som den stærkeste regionale magt for at kunne yde mest mulig indflydelse regionalt såvel som nationalt.

Talibans magtovertagelse

I følgende afsnit bliver Talibans magtovertagelse fra USA belyst. Ud fra et neoklassisk realistisk syn, vil der ses på hvordan nul-sums rationalet nu har ændret sig. Dog gøres opmærksom på, at det var i august 2021 at Taliban overtog magten, og der derfor kan være sket mere i den regionale og internationale udvikling efterfølgende.

Iran og Talibans ideologiske forskelle og deres konfliktfyldte fortid var ikke grundlaget for en stærk alliance. Teheran valgte derfor en "ingen vinder politik", hvis mål var, at hverken USA eller talibanstyrkerne vinder krigen i Afghanistan. Deres erklærede politik i Afghanistan er således baseret på en regional løsning på konflikten i Afghanistan og en ikke-tolerance over for stormagters tilstedeværelse (Haji-Yousefi, 2012, s. 74).

Taliban og Irans samarbejde var derfor ikke et udtryk for en ny alliance, men derimod et udtryk for en fælles interesse om en ikke amerikansk tilstedeværelse. Udover de ideologiske stridigheder, som adskiller dem, er Taliban også stærkt involveret med Irans geopolitiske rival Pakistan.

Ifølge Bradsher (2002) var Talibans fremgang et udtryk for Pakistans bestræbelser på at manipulere Afghanistans politik.

“Yet "the rise of the Taliban" cannot be understood as anything other than the latest - but surely not the last - effort by Islamabad to direct the future of Afghanistan. The fact that the Taliban fell almost immediately after the United States exerted pressure on Pakistan to choose sides in the post-September 11 campaign against terrorism threw into sharp relief the movement's utter dependency on Islamabad.” (Bradsher, 2012, s. 519)

Den regionale strid mellem Iran og Pakistan handler i høj grad om indflydelsen i Afghanistan og med Irans ambition om at være den stærkeste regionale magt, udgør Pakistan altså en

væsentlig trussel for dette. Irans støtte til Taliban har derfor ikke udelukkende været et counterbalancing-træk, hvor Iran vil modvirke USA's øgede indflydelse, det har ligeledes været for at modvirke andre regionale trusler. En øget iransk indflydelse på Taliban vil derfor betyde at den regionale magtbalance forskydes til Irans fordel, hvilket vil betyde mindre magt til regionale trusler, såsom Pakistan.

Den 29. februar 2020 underskrev USA og Taliban en fredsftale i Doha, Qatar. Ifølge fredsftalen vil USA trække sine soldater tilbage og lukke fem militærbaser. Her spillede Pakistan en nøglerolle i at skabe muligheden for forhandling med Taliban. Iran derimod blev holdt udenfor indflydelse, og fredsftalen kan siges at ignorere Irans interesser i Afghanistan. Iran har også afvist fredsftalen mellem USA og Taliban og kalder den illegitim, fordi den ikke forholder sig til nabolandene (Verma, 2021, s. 2-3).

Den 13. august 2021 erobrede Taliban Herat og den 15. august gik Taliban ind i Kabul og præsidenten flygtede ud af landet. USA's præsident Biden erklærede den 31. august 2021, at de sidste amerikanske kamptropper havde forladt landet (U.S. Withdraws from Afghanistan as the Taliban Take Control, 2021, s. 745). Idet USA ikke er til stede i Afghanistan, er de ikke længere den største regionale trussel for Iran, som kan argumenteres for at have været deres primære intention. Iran befinder sig således i en ny position. Ud fra nul-sums rationale vil tilbagetrædelsen af amerikanske tropper forskyde magten til Irans fordel, og deres ambition som regional hegemon synes uundgåelig. Ifølge Verma (2021) vil Talibans magtovertagelse og etableringen af et 'Islamisk Emirat af Taliban' i Afghanistan og en regering nedsat af Taliban derimod skabe en magtforskydelse til Irans regionale rivaler. Dette vil bringe Iran i konflikt med Pakistan og andre af Talibans allierede, hvilket vil være en trussel for Irans nationale sikkerhed.

Irans indflydelse i Herat vil ligeledes være svækket, da støtten til Taliban ikke længere er relevant. Herat, der under USA's tilstedeværelse, har været en af de mest stabile og velstående regioner i Afghanistan, relativt fri for Taliban, er nu Talibanterritorium.

Derudover har Iran også en stor interesse i at beskytte iranere, som arbejder i Afghanistan. Diplomatrådene i 1998 som næsten startede en krig imellem Taliban og Iran sidder stadig dybt i iranske selvbevidsthed. Iran har ydermere støttet etniske og religiøse shia minoriteter i Afghanistan, såsom hazaraerne (Kutty, 2014).

Taliban har udført terrorangreb og selvmordsbomber mod Hazara-samfundet (Verma, 2021, s. 12). I et neoklassisk realistisk perspektiv vil Teheran derfor ikke kunne vide sig sikker på Talibans intentioner, og de ville derfor blive nødt til at sikre sig ved at maksimere sin magt

(Mearsheimer, 2021 s. 52). *”If the Taliban become a part of the coalition government or establish an Islamic Emirate, and attacks continue against the Hazaras, Iran—which views itself as the protector of Shias across the world—might be forced to intervene in Afghanistan.”* (Verma, 2021, s. 14). Dette vil dermed få Pakistan og Saudi-Arabien, som støtter Taliban, til også at involvere sig i konflikten og dermed gøre Afghanistan til en kampplads for regionale rivaler.

Delkonklusion

Talibans magtovertagelse og tilbagetrækning af de amerikanske soldater placerer Iran i en ny position regionalt. USA's tilstedeværelse er ikke længere en trussel, men Talibans magtovertagelse kan lede til nye trusler. I nul-sums rationalet er den magt USA tidligere havde, ikke nødvendigvis gået direkte over til Taliban eller Iran, men derimod spredt sig på flere regionale aktører, blandt andet Pakistan. Dette vil skabe et behov for en nye trusselsvurdering for Teheran, da nye ellere stærkere regionale trusler vil blive skabt.

Diskussion

I følgende afsnit vil en diskussion omhandlende Irans nuværende magtposition diskuteres.

Irans trusselsbillede de sidste 20 år har været yderst komplekst, og er det stadig i dag. Siden USA's invasion i Mellemøsten i 2001, har Irans politiske, økonomiske og kulturelle interesser til tider modarbejdet deres egen førte sikkerhedspolitik. Siden 2002, hvor Bush erklærede Iran som værende en del af ”The axis of Evil”, har Irans primære trussel været den amerikanske tilstedeværelse i nabolandene Irak og Afghanistan. Den amerikanske tilstedeværelse udgjorde, set fra Teheran en både, økonomisk, politisk og kulturel trussel mod Iran. Deres fremtidsplaner om at blive en regional hegemon blev i høj grad udfordret af USA's markante tilstedeværelse i de omkringliggende lande. Kampen om indflydelse i Afghanistan har været en 20 år lang magtkamp mellem Iran og USA. Irans interesser i Afghanistan er som tidligere belyst mangeartet. Økonomisk udgør Afghanistan en stor del af Irans eksportmarked, og Iran øjner stadig store muligheder i nabolandet. Større bilateral tilknytning og en generel mere Iran-rettet politik i Afghanistan har derfor uden tvivl været en

af hjørnesteinene i Irans førte politik de sidste 20 år. Derudover har Afghanistan og specifikt handelsbyen Herat været et hovedfokus, når det er kommet til Irans investeringer i landet. Grundet både Afghanistan og Herats geografiske placering, fungerer de begge som knudepunkter for handel i både regionale og internationale henseender. Iran, hvis ønske om regionalt hegemoni bygger på funktionen som samlingspunkt for handel mellem Asien, Mellemøsten og Sydøsteuropa. Grundet dette ønske om regionalt hegemoni, har Iran haft massive interesser i at styrke forholdet til Afghanistan, da de derved baner direkte vej til det kinesiske marked. Alle disse interesser fra Irans side er blevet forhindret af den amerikanske tilstedeværelse i Afghanistan.

Irans førte politik i Afghanistan og Herat gennem de sidste 20 år udspringer af en klar opfattelse om, hvor de er placeret i det internationale og regionale system i forhold til USA. Iran har bevidst gjort brug af blød magt, herigennem investeringer og politisk indflydelse i deres vision om at underminere USA's indflydelse i Afghanistan.

På den ene side kan argumenteres for, at Irans førte politik i Afghanistan de sidste 20 år har været en udpræget succes set fra Irans perspektiv. Ved USA's tilbagetrækning forsvandt samtidig den direkte trussel og forhindring, når det kommer til Irans langsigtede regionale planer. Ved at støtte Taliban og investere i Herat, har Iran formået at bibeholde en aktiv modstand imod USA's tilstedeværelse i Afghanistan. Igennem investeringerne har Iran kunne styrke forholdet til Afghanistan økonomisk, men også kulturelt og politisk. Derigennem forøger Iran deres regionale magtposition i og med Herats størrelse og placering, gør den til en markant national og regional magtfaktor.

Der kan også argumenteres for, at støtten fra Iran til Taliban også har medvirket til en forøgelse af Irans regionale magtposition, da støtten direkte har betydet, at Taliban de sidste 20 år har kunne bestå og ikke blot er blevet opløst, som USA kæmpede for. Iran har gennem støtten til Taliban, på sin vis opretholdt en militant opposition til USA's tilstedeværelse, uden selv at være direkte involveret. Denne støtte har, som det fremgår af analysen, været et vigtigt element i Irans ambition om at forskyde den regionale magtfordeling. Taliban har siden deres tab af magten i Afghanistan stået som USA's største modstander. Selvom de efter USA's intervention i 2001 mistede al indflydelse i landet, betød hjælpen fra de omkringliggende lande, heriblandt Iran, at Taliban bestod. De genvandt i 2021, som førnævnt, store geografiske dele af Afghanistan og den politiske magt i landet. Der kan dermed argumenteres for, at Iran i dag står markant bedre i den regionale magtkamp end de nogensinde har gjort.

Netop pga. kombinationen af USA's udtrækning og af Irans mangeårige investeringer i Afghanistan.

På den anden side kan argumenteres for, at Irans regionale såvel som systemiske magtposition ikke har ændret sig nævneværdigt efter USA's udtrækning af Afghanistan i efteråret 2021. Som det påpeges i analysen, har Iran de sidste 20 år, igennem diverse handlinger, herunder økonomiske og materiel investering i Herat og Taliban bevidst forsøgt at undergrave den amerikanske tilstedeværelse i Afghanistan; En underminering der kan konkluderes at være succesfuld. Som analysen derimod også belyser, kan argumenteres for, at Iran, i et vist omfang, har skabt en ny problematik der står i vejen for deres fremtidsplaner om at være en regional hegemon. Specielt Irans støtte til Taliban viser sig nu som paradoksal. Irans støtte til Taliban har, som det kommer frem i analysen, været en væsentlig faktor i Talibans generobring af Afghanistan. Rationalet for denne støtte bunder, ud fra vores neoklassisk-realistiske analyse, i at den skal ses som en offensiv handling hvis mål, i sidste ende, er at forskyde den regionale magtfordeling til Irans fordel. Alt tyder dog på, at den regionale magtbalance ikke har forskudt sig, men derimod blot ændret karakter. Iran og Taliban har, som genealogien også fremhæver, en konfliktfyldt historik. Selvom Taliban efter sin rekonstituerede magtposition, flere gange har postuleret, at de har ændret sig til det mere moderate, så består mange af de gamle konfliktpunkter mellem dem og Iran stadig. Talibans tilbageerobring af magten i Afghanistan stiller Iran overfor en ny række problemstillinger. Selvom USA, som den direkte trussel, er forsvundet er der i stedet opstået andre politiske problemstillinger.

For det første har den talibanske regering ikke den samme politiske og diplomatiske tæft og erfaring, som den tidligere afghanske regering havde. Som Iran frygter vil betyde, at mange af deres projekter i landet, herunder de tidligere nævnte jernbaneforbindelser, bliver væsentligt forsinket eller måske annulleret. Hvis dette bliver tilfældet, så sætter det en massiv bremse for Irans handelsmæssige ekspansionsplaner og derved også deres fremtidige plan om at være en regional hegemon (B. Ghosh, 2021).

For det andet så frygter Iran, at Afghanistan under talibanstyret, igen, vil komme til at fungere som arnested for diverse terrorgrupper. Et sådant scenarie er heller ikke utænkeligt, da det skete sidste gang Taliban var ved magten. Fundamentalistiske terrorgrupper som Al-Qaeda og ISIS-K udgør en mere reel sikkerhedspolitisk trussel for Iran end selve Taliban. Selvom den militære kapacitet hos disse terrorgrupper på ingen måde matcher den amerikanske, så er den reelle trussel mod Iran i praksis vokset. Eftersom terrorgrupperne

historisk set ikke overholder diverse internationale regler og love, når det kommer til krigsførelse. Selvom Taliban ved magtovertagelsen i efteråret forpligtede sig til ikke at agere arnested for diverse terrororganisationer, så tyder de seneste måneders interne uroligheder i Afghanistan på, at dette løfte kan blive svært at overholde (Turak, 2021). Al-Qaeda og ISIS-K ville kunne få massiv betydning for Irans fremtidige relation til Afghanistan, eftersom Irans ideologiske og religiøse fundament er den diametrale modsætning til Al-Qaeda og ISIS-K's. Selvom Irans forhold til Taliban i nogen grad er forbedret de sidste 20 år, udgør den mulige fremkomst af meget Iran-fjendske terrorgrupper under talibanstyret en markant og uforsonlig sikkerhedspolitisk problemstilling for Iran. Sikkerhedspolitisk står Iran ikke stærkere i den regionale magtkamp, der kan argumenteres for, at de står svagere, eftersom den direkte trussel er blevet mere reel.

For det tredje har Talibans magtovertagelse i Afghanistan massive økonomiske konsekvenser for Iran (Verma, 2021). I forlængelse af USA's tilbagetrækning i Afghanistan fulgte der også en markant lempelse af den økonomiske støtte, som landet havde modtaget i den periode USA og vesten var til stede. Det er belyst i analysen, at Afghanistan har været et vigtigt eksportmarked for Iran. Den afghanske købekraft er blevet holdt 'kunstigt' oppe af den støtte, som Afghanistan har modtaget gennem årene. Et fald i den økonomiske støtte til Afghanistan vil have en negativ betydning for et i forvejen presset Iran, som selv lider under hårde økonomiske sanktioner (Verma, 2021). Talibans overtagelse af magten i Afghanistan har også ført til flere afledte økonomiske konsekvenser. I takt med magtoverdragelsen flygtede millioner afghanere til Iran i frygt for det nye styre. Flygtningestrømmene har betydelige konsekvenser for Irans nationale økonomiske forhold (Verma, 2021). Der kan derfor argumenteres for, at Talibans magtovertagelse i Afghanistan langt fra har været en succes set i iransk perspektiv. Selvom truslen ved den amerikanske tilstedeværelse er væk, så står Iran nu over for flere og i nogle tilfælde større problematikker både politisk, økonomisk og militært. Irans mål om at styrke sin magtposition både nationalt og regionalt, kan argumenteres for at være mislykket. I et nul-sums perspektiv kan det belyses således, at den politiske og økonomiske magt såvel som geografiske ressourcer, som Iran ønskede at erhverve sig i forbindelse med USA's tilbagetrækning i Afghanistan, i stedet er tilfaldet Afghanistan og andre regionale aktører.

Delkonklusion

Irans aktuelle position i det regionale og nationale magtspil er altså mere kompleks end først antaget. USA's tilbagetrækning har ikke medført den direkte magtforøgelse, som Iran ellers har forsøgt at tilstræbe sig de sidste 20 år. Den magt som USA tidligere besad i Afghanistan er ikke udelukkende kommet i Irans besiddelse. Den er derimod i stor grad blevet overtaget af Taliban. Denne markante magtforskydning til Talibans fordel har derfor resulteret i at trusselsbillede, set fra Iran, blot har ændret karakter. Iran står altså i dag overfor en række andre, og i nogle tilfælde større trusler, end de gjorde under USA's tilstedeværelse.

Konklusion

Vi kan konkludere, at forholdet mellem Iran og Afghanistans udvikling er præget af en historik af konflikter. I konflikterne er flere forskellige minoriteter, religiøse grupper og andre regionale magter repræsenteret. Forholdet mellem Iran og Taliban var ligeledes præget af konflikt op til USA's invasion i Afghanistan. Derefter skiftede Iran udenrigspolitisk strategi og støttede Taliban økonomisk, for at bekæmpe USA's tilstedeværelse, der på daværende tidspunkt udgjorde en større sikkerhedstrussel for Iran.

Derudover kan der konkluderes, at Herat har en stor betydning for Teheran på baggrund af byens beliggenhed ved Irans vestlige grænse. Byen og provinsen Herat har ydermere en betydning i forhold til økonomiske og infrastrukturelle muligheder. Den har derfor en afgørende betydning for Teherans interesser i Afghanistan og forholdet imellem dem. En del af forklaringen på hvorfor Iran har påvirket vestens demokratisering af Afghanistan skyldes, at Irans trusselsbillede har ændret sig siden USA's invasion i Afghanistan. Irans politik i Afghanistan og konkret i Herat handler derfor i høj grad om sikkerhedspolitik.

Iran førte derfor en dobbeltsidet politik. På den ene side har Iran investeret massivt i infrastruktur i Herat, for at skabe bedre handelsmuligheder. Dette har været med til at skabe en større stabilitet i provinsen. Disse investeringer har ligeledes styrket Irans position overfor USA og andre regionale aktører. På den anden side har Iran støttet Taliban økonomisk og med militære midler, hvilket har skabt større ustabilitet i Afghanistan. Dermed har det styrket Irans position som regional aktør, da Taliban har kæmpet militært mod USA's tilstedeværelse.

USA's tilstedeværelse i Afghanistan gjorde at de ikke længere udelukkende var en systemisk trussel, men positionerede sig som en regional trussel for Iran. Irans primære fokus var at modvirke USA's tilstedeværelse i Afghanistan. En afledt effekt af dette har dermed været en modvirkning af demokratiseringsprocessen i landet.

Perspektivering

I projektet er antagelsen at vestens primære fokus med sin tilstedeværelse i Afghanistan er at demokratisere landet. I afgrænsningsafsnittet skrives der at projektet afgrænser sig fra vestens demokratiseringsproces, i forhold til hvordan den vil finde sted i Afghanistan og hvilke tiltag der vil blive implementeret. Til videre arbejde med projektet vil det derfor være relevant at belyse hvordan den vestlige demokratisering foregår. Vestens demokratiseringsprojekt samt udtrækning af NATOs tropper har mødt meget kritik, og der spekuleres i om de burde have blevet længere, indtil det afghanske militær og demokrati kunne stå på egen hånd og besejre Taliban. Derudover viser historien om stormagts interventioner, at bestræbelserne på at stabilisere Afghanistan gennem demokratisering ville have været forgæves (Hazelton, 2021). Ved at undersøge vestens strategi, og deres konkrete tiltag kunne vi dermed belyse, hvorvidt vestens strategi har haft indflydelse på den fejlet demokratisering af Afghanistan. Dette kunne være blevet gjort ved at analysere de politiske og økonomiske tiltag vesten har igangsat. Heraf vil det være relevant at tilføje ny teori, såsom økonomisk teori for at undersøge, hvilken effekt vestens økonomiske støtte reelt har haft.

I forhold til demokratiseringsprocessen kunne man ydermere kigge på, hvordan demokrati bliver set på som det ideelle politiske system for et samfund. Dette ville kræve et skift i videnskabsteoretisk tilgang, hvor socialkonstruktivisme kunne være relevant. Her kunne man stille spørgsmålstegn ved om et land som Afghanistan overhovedet bør eller kan demokratiseres, hvis de ikke har samme ideologi og perspektiv på verden, som vesten har. Socialkonstruktivister ønsker blandt andet at undersøge, hvem der har definitionsmagten, hvilket vil sige, hvem der har magten til at definere et bestemt perspektiv på sociale og fysiske fænomener og herudover stille sig kritisk overfor den selvfølgelige viden (Pedersen, 2012, s. 191, 201). Et projekt kunne med en socialkonstruktivistisk tilgang dermed udfordre og dekonstruere vestens "selvfølgelige viden" om demokrati som essentielt for et velfungerende samfund.

Litteraturliste

Abbasi, E., 'Iran and the reconstruction of Afghanistan', *Iranian Review of Foreign Affairs*, vol. 2, no. 3 (fall 2011), pp. 173–96.

Agnew, J. A. (1987). *Place and Politics: The Geographical Mediation of State and Society*. Boston: Allen & Unwin.

Ahmad, F., & Rahimi, F. (2016). The impact of international forces withdrawal on investment in Herat, Afghanistan . *Journal of International Studies* 9(1).

Akbarzadeh, S., & Ibrahimi, N. (2020). The Taliban: a new proxy for Iran in Afghanistan? *Third World Quarterly* , s. 41(5), 764-782.

Bradsher, H. S. (2012, Sommer). Afghanistan: The Rise of the Taliban in Afghanistan: Mass Mobilization, Civil War, ant the Future of the Region / Afghanistan's Endless War: State Failure, Regional Politics, and the Rise of the Taliban. *The Middle East Journal*, 56(3), pp. 517-519.

Bransholm; (red.) *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - En indføring*. Hans Reitzels Forlag

Bilag 1.

Buch-Hansen, Hubert; Nielsen, Peter (2012), *Kritisk realisme*. I Juul, Søren; Pedersen, Kirsten

Carter, S. (December 20120). Iran's Interests in Afghanistan and their Implications for NATO. *International Journal* 65(4), s. 977-993.

Cresswell, T. (2015). *Place: An introduction*. 2. udgave. England: Wiley Blackwell.

Cresswell, T. (2020). Place. *International Encyclopedia of Human Geography*. 2. udgave, s. 117-124. Amsterdam: Elsevier.

Cohen, J. (2006, Sommer). Iran's Young Opposition: Youth in Post-Revolutionary Iran. *The SAIS Review of International Affairs*, 26(2), pp. 3-16.

Dunne, T., Kurki, M., & Smith, S. (2010). International relations theories: *Discipline and diversity*. Oxford: Oxford University Press.

Ejaz, A. (2018). Emergence of taliban militia, pakistan's disappointments and U.S. concerns. *Pakistan Vision*, 19(1), 94-109.

Foucault, Michel (1995), *Discipline & Punishment – The Birth of the Prison*. New York: Vintage.

Flyvbjerg, B. (2010). Fem misforståelser om casestudiet. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder* (s. 463-487). København: Hans Reitzels Forlag

Gosh, B. (11. Juli 2021). *No Joy for Iran Over the Taliban Romp Next Door*. Hentet december 2021 fra Bloomberg: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2021-07-11/iran-knows-the-triumphant-taliban-in-afghanistan-will-not-be-good-neighbors>

Haji-Yousefi, A. M. (Januar-Juni 2012). Iran's Foreign policy in Afghanistan: The Current Situation and Future Prospects. *South Asian Studies* 27(1), s. 63-75.

H. Sadat, M., & Hughes, P. J. (2010). U.S.-Iran engagement Through Afghanistan, 17(1). *Middle East Policy*, s. 31-51.

Hazelton, J. L. (2021). The U.S. Couldn't Build Afghanistan a Democracy. That Rarely Works. *HarvardHarvard Kennedy School Belfer Center for Science and International Affairs*.

Jahangir, A. (April 1997). Iran's economy and the US sanctions. *Middle East journal*, 51(2), s. 185-199.

Jalali, A. A. (2003). Afghanistan in 2002. *Asian Survey*, 43(1), 174-185.

Jalali, A. A. (Sommer 2021). The Geopolitics of Afghan-Iranian Relations. *The Middle East Journal*, 75(2), s. 304-320.

Jespersen, J. (2009). Kritisk realisme - teori og praksis. I L. Fuglsang, P. Bitsch Olsen (red.), *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne* (s. 145-177). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Katzman, K., & Thomas, L. (2017). AFGHANISTAN: POST-TALIBAN GOVERNANCE, SECURITY, AND U.S. POLICY (UPDATED). *Current Politics and Economics of the Middle East*, 8(4), 531-643.

Kristensen, Catharina J., Hussain, M. Azhar (2019). Samfundsvidenskabelige metoder, hvad er de?: Metoder i samfundsvidenskaberne. (s. 15-27).

Kutty, S. N. (2013). Iran's Interests in Afghanistan Post 2014.

Kutty, S. N. (2014). Iran's Continuing Interests in Afghanistan. *The Washington Quarterly*, 37(2), s. 139–156.

MacLeod Robinson, H. (2020). *Iran's Role in Afghanistan in the Modern Era: Leveraging Influence for Regional Supremacy*. St. Andrews: University of St Andrews.

Maitra, R. (25. Marts 2005). New U.S. Bases in Afghanistan: What Do They Portend? *Executive Intelligence Review*, s. 32(12) 27-29.

Majidiyar, A., & Alfoneh, A. (November 2010). Iranian Influence in Afghanistan: Refugees as Political Instruments. *American Enterprise Institute for Public Policy Research*, s. 1-5.

Maley, W. (November 1996). Taliban triumphant? *The World Today*, 52(11), s. 275-276.

Mearsheimer, J. J. (2021). Structural Realism. I T. Dunne, M. Kurki, & S. Smith, *International Relations Theories*. Oxford: Oxford Univeristy Press.

Milani, A. (October 2007). Russia and Iran: An Anti-Western Alliance? *Current History*, 106(702), s. 328-332.

Milani, M. M. (2006). Iran's Policy Towards Afghanistan. *The Middle East Journal* 60(2), s. 235-256.

Nossiter, A., & Schmitt, E. (30. August 2021). *U.S. War in Afghanistan Ends as Final Evacuation Flights Depart*. Hentet fra New York Times: Hentet d. 20 november.
<https://www.nytimes.com/2021/08/30/world/asia/afghanistan-us-occupation-ends.html>

Pedersen, K. B. (2012). Socialkonstruktivisme. I: Juul, S. & Pedersen, K. B. (Red.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: En indføring* (s. 187-232). København: Hans Reitzels Forlag.

Rynning, S. (26. juli 2016). *Man kan tælle Vestens sejre i Mellemøsten på én hånd og stadig pille næse*. Hentet d. 10. december 2021 på: <https://www.information.dk/debat/2016/07/kan-tælle-vestens-sejre-mellemøsten-paa-haand-stadig-pille-naese>

Santos, R., (2012). Iran's Role in Afghanistan. CIDOB Policy Research Project. BARCELONA CENTRE FOR INTERNATIONAL AFFAIRS.

Samimi, S. A. B., Ando, T., & Kawish, K. (2019). Analysis of the Transformation of Herat Old City, Afghanistan. *Conservation and Management of Archaeological Sites*, 21(3), s. 143–159.

Tarock, A. (August 1999). The politics of the pipeline: The Iran and Afghanistan conflict. *Third World Quarterly*, 20(4), s. 801-820.

Toje, A., & In Kunz, B. (2012). Neoclassical realism in European politics: Bringing power back in.

Triantafillou, P. (2019). Analyse af dokumenter og dokumentation: *Metoder i samfundsvidenskaberne*. (s. 147-159).

Thualagant, N. (2019). Kontekstualiserede casestudier: *Metoder i samfundsvidenskaberne*. (s. 343-356).

Turak, N. (8. September 2021). *errorism will increase under Afghanistan's newly appointed Taliban government, experts warn*. Hentet December 2021 fra CNBC:

<https://www.cnn.com/2021/09/08/terrorism-to-increase-under-afghanistans-new-taliban-government.html>

Triantafyllou, P. (2007). Genealogisk analyse. In Fuglsang, L., Hagedorn-Rasmussen, P., & Olsen, P. B. (red.) *Teknikker i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag.

U.S. Withdraws from Afghanistan as the Taliban Take Control. (October 2021). *The American Journal of International Law*, s. 115(4), 745-753.

Verma, R. (2021, Maj 26). US–Taliban peace deal and regional powers as potential spoilers: Iran as a case study. *International Politics*, pp. 2-21.

Villadsen, K. (2006). Genealogi som metode: Fornuftens tilblivelseshistorier. In Bjerg, O. & Villadsen, K. (Ed.), *Sociologiske metoder*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Waltz, K. N. (1959). *Man, the state, and war: A theoretical analysis*. New York: Columbia University Press.

Wilde, A. (Maj 2009). Continuity and Hiatus: Structural Patterns of Iran's Policy in Afghanistan. *Internationales Asien Forum. International Quarterly for Asian Studies*, 40(1/2), s. 11-38,208,212.

Worsøe, Hans H.; Liep, John: *genealogi i Den Store Danske* på lex.dk.

Hentet 26. oktober 2021 fra <https://denstoredanske.lex.dk/genealogi>